

T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ELEŞTİREL VE YARATICI
DÜŞÜNME EĞİLİMLERİNİN BELİRLENMESİ VE
KARŞILAŞTIRILMASI

Ümmügülsüm DURNACI
(Yüksek Lisans Tezi)

DANIŞMAN
Doç. Dr. Neslihan ÜLTAY

Giresun – 2019

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 28/05/2019 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Ümmügülsüm DURNACI'nın Sınıf Öğretmeni Adaylarının Eleştirel ve Yaratıcı Düşünme Eğilimlerinin Belirlenmesi ve Karşılaştırılması başlıklı tezini incelemiş olup aday 02/07/2019 tarihinde, saat 13.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Yeterlik tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Doç. Dr. Neslihan ÜLTAY	
Üye	Prof. Dr. Şule BAYRAKTAR	
Üye	Doç. Dr. Sibel ER NAS	

ONAY

.../.../2019

Prof. Dr. Güven ÖZDEM
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Eleştirel ve Yaratıcı Düşünme Eğilimlerinin Belirlenmesi ve Karşılaştırılması” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

02/07/2019

Ümmügülsüm DURNACI

ÖNSÖZ

Bilim ve teknolojinin hızlı gelişimiyle birlikte birey bilgiye daha kolay ulaşabilmekte fakat pasif bir alıcı konumuna düşmüştür. Bireyin başarıya ulaşabilmesi ve topluma fayda sağlayabilmesi için düşünmeyi bilmesi ve düşünme becerilerini üst düzeyde kullanabilmesi gerekmektedir. İlköğretim birinci sınıftan itibaren bireye düşünme ve düşünme yolları öğretilmelidir çünkü birey düşündüğü müddetçe kendisine ve topluma faydalı olacaktır. Bu bağlamda bu çalışma, eğitimin önemli basamağında rol alacak olan sınıf öğretmen adaylarının eleştirel ve yaratıcı düşünme eğilimlerini belirlemek ve bu eğilimleri karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır.

Yüksek lisans öğrenciliğim ve tez çalışmam süresince bana rehberlik eden, yardımını, desteğini, tecrübelerini, güler yüzünü ve hoşgörüsünü esirgemeyen değerli hocam ve aynı zamanda tez danışmanım Doç. Dr. Neslihan ÜLTAY'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim boyunca yönlendirici ve destekleyici yaklaşımlarıyla beni araştırmaya ve sorgulamaya teşvik eden, tecrübelerini ve değerli görüşlerini esirgemeyen saygıdeğer hocalarım Doç. Dr. Eser ÜLTAY ve Prof. Dr. Şule BAYRAKTAR'a teşekkürlerimi sunarım.

Her koşulda okumam gerektiğini ve bu yolda karşıma çıkacak zorluklara karşı mücadele etmem gerektiğini bana hatırlatan, bugünlere gelmemde büyük emeği olan ve yüksek lisans eğitimine adım atmakta beni cesaretlendiren sevgili annem Fatma BIYIKLI'ya ve merhum babam Hilmi BIYIKLI'ya minnettarlığımı, sevgi ve saygımı sunmayı bir borç bilirim.

Kendisini tanıdığım günden beri desteğini benden esirgemeyen, hayatımdaki her türlü zorluğu ve mutluluğu paylaştığım sevgili eşim Mustafa DURNACI'ya, en içten sevgimi ve sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ümmügülsüm DURNACI

Giresun, 2019

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ELEŞTİREL VE YARATICI DÜŞÜNME EĞİLİMLERİNİN BELİRLENMESİ VE KARŞILAŞTIRILMASI

Ümmügülsüm DURNACI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mayıs, 2019

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Neslihan ÜLTAY

ÖZET

Bu araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel ve yaratıcı düşünme eğilimlerinin belirlenmesi ve karşılaştırılması amaçlanmıştır. Tarama yöntemi kullanılarak sürdürülen bu araştırmada eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme eğilim düzeylerinin sınıf, cinsiyet, ebeveyn eğitim düzeyi ve aile gelir düzeylerine göre gösterdiği farklılıklar saptanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim görmekte olan 52'si birinci ve 69'u üçüncü sınıf olmak üzere toplam 121 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Araştırmada öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin belirlenmesi için "Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği" ve yaratıcı düşünme eğilimlerinin belirlenmesi için "Ne Kadar Yaratıcısınız?" adlı ölçek kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlara bakıldığında; sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin orta seviyede olduğu ayrıca sınıf, cinsiyet, aile gelir düzeyi ve ebeveyn eğitim düzeyinin eleştirel düşünme eğilimi üzerinde bir farklılık yaratmadığı saptanmıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerinin ise ortanın üzerinde olduğu ve ilgili değişkenlerin yaratıcı düşünme eğilimi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının eleştirel ve yaratıcı düşünme eğilimlerinin karşılaştırılması yapıldığında bu iki düşünme becerisi arasında yalnızca eleştirel düşünmenin alt boyutu olan beceri boyutu ile yaratıcı düşünme arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular sınıf öğretmen adaylarının eleştirel ve yaratıcı düşünme eğilimlerinin çok yüksek

olmadığını ve incelenen değişkenlerin de eleştirel ve yaratıcı düşünme eğilimlerini değiştirmedini göstermektedir.

Bu araştırma sonucunda, bu araştırmada ele alınmayan diğer değişkenleri ele alarak yeni bir çalışma ortaya koyulması, Eğitim Fakültesindeki programlarda düşünme eğitimi üzerine bir ders yer alması ve birinci sınıflardan itibaren uygulamaya koyulması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel düşünme, Eleştirel düşünme eğilimi, Sınıf öğretmeni adayları, Yaratıcı düşünme, Yaratıcı düşünme eğilimi.

**DETERMINATION AND COMPARISON OF CRITICAL AND CREATIVE
THINKING TENDENCIES OF PRIMARY SCHOOL TEACHER
CANDIDATES**

Ümmügülsüm DURNACI

Giresun University Institute of Social Sciences

May, 2019

Thesis Advisor: Doç. Dr. Neslihan ÜLTAY

ABSTRACT

In this research, it was aimed to determine and compare the critical and creative thinking tendencies of the primary school teacher candidates. In this research, which is carried out by using survey method, it has been tried to determine the differences between the levels of critical and creative thinking tendencies according to the education year, sex, parents' education levels and family income levels.

The study group of research consists of 121 teacher candidates, 52 of whom are at first and 69 are in third year at Faculty of Education in Department of Primary School Education at Giresun University.

In the research, to identify prospective teachers critical thinking tendencies "Critical Thinking Disposition Scale' and to determine creative thinking tendencies. "How Creative Are You?" scale were used.

Looking at the results of the research; it was found that the creative thinking tendencies of the teacher candidates were average as well as the education year, sex, parents' education levels and family income levels have not had any impact on the critical thinking tendencies. On the other hand, it was revealed that creative thinking tendencies of teacher candidates were above average and related variables have no significant effect on creative thinking tendency.

In addition, when a comparison between the critical and creative thinking tendencies of the prospective teachers was made, there has a positive and a low significant relationship between skill dimension, which is the sub-dimension of

critical thinking, and creative thinking. Findings of this research has showed that critical and creative thinking tendencies of teacher candidates were not significantly high and related variables have not had significant impact on changing these.

As a result of this research, it is suggested that a new study could be carried out by taking into account the variables which were not focused in this study and a course on thinking education should be included to the curriculum of the Faculty of Education and began to be implemented since the first year.

Key Words: Critical thinking, Critical thinking tendency, Primary school teacher candidates, Creative thinking, Creative thinking tendency.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar	VIII

BÖLÜM I

1.GİRİŞ	1
1.2.Araştırmanın Amacı.....	6
1.3.Araştırmanın Problem Cümlesi	6
1.5.Araştırmanın Önemi	7
1.6.Araştırmanın Sınırlılıkları	8
1.7.Araştırmanın Varsayımları.....	8
1.8.Tanım.....	8

BÖLÜM II

2.KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	10
2.1.Düşünme.....	10
2.2. Düşünme Becerileri	12
2.2.1.Eleştirel Düşünme	15
2.2.2.Yaratıcı Düşünme.....	22
2.3.İlgili Araştırmalar	28
2.3.1.Eleştirel Düşünme Eğilimi/Becerisi İle İlgili Yapılan Çalışmalar	28
2.3.2. Yaratıcı Düşünme Eğilimi/Becerisi İle İlgili Yapılan Çalışmalar ...	30

BÖLÜM III

3.YÖNTEM	33
3.1.Araştırma Modeli.....	33

3.2.Evren ve Örneklem	33
3.3.Verileri Toplama Teknikleri	33
3.3.1.Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği Genel Puanlaması	34
3.3.2.Yaratıcı Düşünme Eğilimi Ölçeği Genel Puanlaması	35
3.4.Araştırmada Geçerlik ve Güvenirlik	37
3.5.Verilerin Analizi.....	38

BÖLÜM IV

4.BULGULAR VE YORUM	39
4.1.Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri	40
4.1.1.Öğretmen Adaylarının Sınıf ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre Eleştirel Düşünme Eğilimi Düzeyleri	41
4.1.2.Öğretmen Adaylarının Aile Gelir Düzeyleri ve Ebeveyn Eğitim Düzeyleri Değişkenlerine Göre Eleştirel Düşünme Eğilimi Düzeyleri	44
4.2. Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Eğilimleri	47
4.2.1.Öğretmen Adaylarının Sınıf Düzeyi ve Cinsiyet Değişkenleri ile Yaratıcı Düşünme Eğilimleri	48
4.2.2.Öğretmen Adaylarının Aile Gelir Düzeyleri, Ebeveyn Eğitim Düzeyleri ve Eleştirel Düşünme Eğilimi Düzeyleri	49
4.3.Öğretmen Adaylarının Eleştirel ve Yaratıcı Düşünme Eğilimlerinin Karşılaştırılması	51

BÖLÜM V

5.SONUÇ VE ÖNERİLER	53
5.1.Sonuçlar.....	53
5.2.Öneriler	55
KAYNAKÇA.....	56
EKLER.....	67

TABLolar

Tablo 1. Düşünme Becerileri

Tablo 2. Farklı Kuramcı ve Araştırmacılara göre Düşünme Becerileri

Tablo 3. Yaratıcı İnsanlarda Bulunan Özellikler

Tablo 4. Eleştirel Düşünme Eğilimi/Becerisi İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Tablo 5. Yaratıcı Düşünme Eğilimi/Becerisi İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Tablo 6. Eleştirel Düşünme Ölçeği Derecelendirme Puanları

Tablo 7. Yaratıcılık Ölçeğinde Yer Alan Maddelerin Puan Değerleri

Tablo 8. Yaratıcı Düşünme Ölçeği Yaratıcılık Grupları

Tablo 9. Kolmogorov-Sminov Normallik Testi Sonuçları

Tablo 10. Sınıf, Cinsiyet, Aile Geliri ve Ebeveyn Eğitim Düzeyi Değişkenlerine Göre Varyansların Homojenlik Testi

Tablo 11. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimi Puanlarının Aritmetik Ortalamaları (N=121)

Tablo 12. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimi Puanlarının Sınıf ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre Aritmetik Ortalamaları ve t Testi Sonuçları

Tablo 13. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimi Puanlarının Aile Gelir Düzeyleri ve Ebeveyn Eğitim Düzeylerine Göre Aritmetik Ortalamaları

Tablo 14. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimi Puanlarının Aile Gelir Düzeyleri ve Ebeveyn Eğitim Düzeylerine Göre Varyans Analizi(F Testi) Sonuçları

Tablo 15. Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Eğilimi Puanlarının Aritmetik Ortalamaları (N=121)

Tablo 16. Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Eğilimi Puanlarının Sınıf Düzeylerine ve Cinsiyetlerine Göre Aritmetik Ortalamaları ve t Testi Sonuçları

Tablo 17. Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Eğilimi Puanlarının Aile Gelirlerine ve Ebeveyn Eğitim Düzeylerine Göre Aritmetik Ortalamaları

Tablo 18. Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Eğilimi Puanlarının Aile Geliri ve Ebeveyn Eğitim Düzeylerine Göre Varyans Analizi(F Testi) Sonuçları

Tablo 19. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme ve Alt Boyutları ile Yaratıcı Düşünme Eğilimi Puanlarına Ait Pearson Moment Çarpım Korelasyonu (Basit Doğrusal Korelasyon)

1.GİRİŞ

BÖLÜM I

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, araştırmanın amacına, önemine, sınırlılıklarına, araştırmaya başlarken yapılan varsayımlara ve araştırmada geçen tanımların hangi anlamlarda kullanıldığına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Dünyanın büyüyüp gelişmesiyle birlikte var olan karmaşa da artmış ve bu durum bireyi karşılaştığı güçlükler ve yeni bilgiler karşısında pasif bir alıcı konumuna getirmiştir. Bireyler karşılaştıkları güçlükler ve yeni bilgiler karşısında kendi düşüncelerini, akıllarını, bilgilerini ve yeteneklerini kullanmak yerine, çevrelerinden gördüklerini ya da duyduklarını eleştirmeden ve irdilemeden salt bilgi olarak alma ve kabul etme eğilimindedirler (Oliver ve Utermohlen, 1995). Özellikle yeni nesil diye adlandırdığımız günümüz okul çağı bireylerinin hazırcılığı, bilgiye ulaşmak için emek sarf etmek istememesi ya da bilgiye kolayca ulaşabildiğinden her anlamda kolaycılığı tercih etmesi ve karşılaştıkları yeni bilgiyi sorgulamadan kabul etmesi gelişen ve büyüyen dünyayla birlikte bizleri ve aslında geleceğimizi de tehlikeye sokmaktadır. Teknoloji sayesinde birkaç kelimeyle binlerce sayfa araştırmaya saniyeler içinde ulaşabilen bireyin, ulaştığı bilgilerin kaynağını sorgulamadan kabul etmesi ve bunu güvenilir bir bilgi olarak kabul edip sosyal medya gibi hızla yayınlan organlarda sunması doğru bilinen yanıtlara ve giderek artmakta olan bilgi kirliliğine sebep olmaktadır. Bu tehlikeyi ortadan kaldırmak için araştıran, sorgulayan, irdileyen, analiz eden, eleştirel ve yaratıcı düşünen bireylere ihtiyacımız vardır.

Bireylerin farkındalıklarını artırmalarına, karşılaştıkları sorunları kolay ve doğru şekilde çözmelerine, toplumsal ve kişisel gelişmelerine yardımcı olacak olan düşünme yetisi, birey için önemli bir özelliktir (Semerci, 2003). Düşünme, bilgiye ulaşmayı ve ulaşılan bilgiyi olabildiğince kullanmayı gerektiren bir etkinliktir. Bilgi

yeni düşüncelerin ortaya çıkmasını sağlayabilir. Ortaya çıkan bu yeni düşünceler ise güncel ve özgün araştırmaların yapılmasına sebep olabilir (De Bono, 2014a).

Bulduğumuz zamanda bireyin kişisel yeteneklerini kullanarak kendini yetiştirme ve geliştirme ön plandadır. Bilgi hızla artarken, her şeyi bilmek ve karşılaşılan her bilgiyi almak yerine, bilgiye ulaşmanın yollarını bilen, seçici davranan, düşünmeyi ve öğrenmeyi öğrenen bireylere ihtiyacımız vardır (Numanoğlu, 1999; Tümkeya, 2011). Günümüz dünyasının ihtiyaçları ele alındığında bireylerin düşünme becerilerine sahip olmaları bir zorunluluk haline gelmiştir. Eğitim öğretimde bilgi alışverişi yapmak yerine, düşünmeyi öğrenme önem kazanmaktadır (Seferoğlu ve Akbıyık, 2006). Birey kendisine her anlamda katkı sağlayacak olan düşünmeyi öğrenmeli, karşılaştığı bilgiyi eleştirmeli, çözümlene yapabilmeli, yaratıcı düşüncesini harekete geçirerek yeni bir ürün ya da yeni bir düşünce meydana getirerek çağdaş dünyanın ihtiyacını karşılayabilmelidir.

Yaşadığımız dünyada bilgi en önemli güç haline gelmiştir ve bu yüzden bireyin, çağdaş, eşitlikçi, insana ve insan haklarına saygılı olma gibi özelliklere sahip olmasının yanında; problem çözme, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini kullanabilmesi de gerekmektedir. Birey, edindiği bilgileri depolamak yerine ihtiyaç duyduğu bilgiye ulaşmanın yollarını bilmeli, ulaştığı bilgiyi anlamlandırabilmeli, yeni bilgiler üretebilmeli ve ürettiği bilgileri günlük yaşamında kullanabilmelidir (Turan, 2010).

İlköğretimden yükseköğretime kadar öğretimin her kademesinde verilen bilgileri alan, edindiği yeni bilgilerin günlük yaşamda geçerliliğini, kullanılabilirliğini ve doğruluğunu sorgulayan, bu bilgileri kendi düşünceleriyle harmanlayarak kullanabilen bireyler yetiştirmek toplumumuzun beklentisidir (Beydoğan, 2003). Birey yeni bir insanla karşılaştığında o insanın adından başlayarak hakkında birçok şeyi öğrenmek için soru sorma çabası içerisine giriyorsa yeni bir bilgiyle karşılaştığı zaman da aynısını yapmalıdır. Yani birey soru sorabilme ve aldığı cevaplar karşısında çözümlene yapabilme yetisine sahip olmalıdır. Çünkü günümüz dünyasının ihtiyacı araştıran, sorgulayan, analiz eden, eleştirel ve yaratıcı düşünen ve bunların sonucunda bir ürün ortaya koyabilen bireylerdir (Gürdoğan Bayır, 2010).

Toplumun eleştirel ve yaratıcı düşünebilen ve düşünceler sonucunda bir ürün

ortaya koyabilen bireylere olan ihtiyacını karşılamak için şüphesiz en büyük görev öğretmenlere düşmektedir. Özellikle yaratıcılık seviyelerinin daha yüksek olduğu erken yaşlarda bireylerin yaratıcılığına daha fazla katkıda bulunulması gerekmektedir.

İlköğretim eğitim-öğretim sürecinin önemli basamaklarından biridir. Çünkü ilköğretimin bireylere bilişsel becerileri kazandırmak ve bireylerin kaliteli yaşam sürdürebilmesi için gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandırmak olmak üzere iki önemli amacı vardır (Özdemir, 2006). Bu amaçları gerçekleştirebilmek için düşünme becerilerini ele almak gerekmektedir. Düşünme becerilerini geliştirebilmek için eğitim öğretim programlarını ders içi ya da ders dışı etkinliklerle zenginleştirmek ve altı şapkalı düşünme tekniği, drama, yaratıcı okuryazarlık, deneysel etkinlikler, beyin fırtınası gibi sayabileceğimiz birçok uygulama, yöntem ve teknikleri de kullanmak gerekmektedir.

Eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme becerilerinin öğrenciye kazandırılmasına yönelik derslere yer verilmesi, eğitim sistemiyle birlikte toplumun da sorunlarını çözecektir. Çünkü böyle bir eğitim ile öğrenciler karşılaştıkları problemleri saptayabilir ve çözüm üretebilir, karar verebilir, bir düşünceyi veya olayı eleştirel olarak ele alabilir, analiz ve sentez yapabilir, önceki bilgilerini yoklayabilir ve gerektiğinde önceki bilgileri ile yeni bilgileri arasında ilişki kurabilir (Demir, 2008).

Çağdaş eğitim, öğrenci merkezli olmalıdır. Müfredat bireylerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirecek biçimde hazırlanmalı ve problem çözebilen, yaratıcı ve eleştirel düşünebilen bireyler yetiştirmek hedeflenmelidir (Bapoğlu, 2010). Aklın sınırlarını zorlamak ve sorunlara yaratıcı çözümler geliştirebilmek için nasıl düşünebileceğini bilmek gerekir. Eleştirel ve yaratıcı düşünme gibi becerilerin geliştirilebilmesi için konunun nedenini sorgulamaları ve düşünmelerini harekete geçirebilmeleri amacıyla ders için ayrılan zamanın bir bölümünü öğrencilere tanımak gerekmektedir (Vural, 2003).

Eleştirel düşünme becerisine sahip birey, bilgiyi aktarabilir ve diğer disiplinler dahil olmak üzere tüm becerilerini kullanabilir. Öğrencilerinin eleştirel düşünebilme, problem çözebilmeye, analiz ve sentez yapabilmelerini isteyen öğretmenler, öğrenci merkezli ortamlar hazırlamalı ve sunmalıdır (Fisher, 1995;

Akt. Uluyol ve Güyer, 2014).

Bireylerin eğitim öğretim süreci göz önünde bulundurulduğunda bu sürecin büyük bir bölümünde sınıf öğretmenleri rol almaktadır. Erken yaşlara hitap eden, eğitimin önemli bir sürecini kapsayan sınıf öğretmenlerinin bilinçli ve alışılmışın aksine sıradanlıktan uzak bir eğitim vermeleri gerekmektedir. Öğretmen, yaratıcı öğrenciler yetiştirmeye gönüllü olmalı ve öğrencideki yaratıcı gücü ortaya çıkarmalıdır (Yenilmez ve Yolcu, 2007). Bireylerin kendi kendilerine bilgiyi edinmeleri ve bunları değerlendirmeleri, üretimin ve gelişimin temel şartlarından biri olarak görülmeye başlanmıştır. Bu nedenle öğrenme ve öğretme ortamının eleştirel düşünmeyi geliştirecek biçimde düzenlenmesi gereksinimi ortaya çıkmıştır (Çetinkaya, 2011). Sınıf öğretmenleri sınıflarını ve hatta okullarını öğrencilerinin yaratıcılık düzeylerini geliştirecek şekilde tasarlamalı ve öğrencilerinin eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirebilmek için yeni ve özgün öğretim yöntem ve tekniklerini kullanarak dersini işlemelidir. Sınıf öğretmenlerinin bu eğitimi verebilmeleri için ise öncelikle kendileri üst düzey düşünme becerilerinden olan eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerine sahip olmaları gerekmektedir.

Birey kendine ya da başkalarına yeni bir fikir sipariş edemez ancak kendini ya da başkalarını yeni ve özgün fikirler oluşturmak için zaman ayırmaya zorlayabilir. Çoğu zaman yaratıcı bireyler, yaratıcılıktan motive olurlar ve daha fazla yaratıcı olmaya çaba gösterirler (De Bono, 2014b). Kuşkusuz burada da en önemli görev eğitim fakültelerine düşmektedir. Sınıf öğretmen adaylarının sıradanlıktan uzak, yapıcı, yaratıcı ve etkili bir eğitim almaları ve kendilerini çağdaş, yenilikçi, akılcı ve Atatürk'ün ilke ve inkılaplarını hedef alan bireyler olarak yetiştirmeleri gerekmektedir. Sınıf öğretmen adaylarının birkaç yıl sonra eğitim öğretimdeki rollerinin oldukça kritik olduğu göz önünde bulundurulduğunda araştırmanın çalışma grubu sınıf öğretmeni adayları olarak tercih edilmiştir.

Eğitim fakülteleri lisans programları incelendiğinde, programlarda öğretmen adaylarının yalnızca yaratıcılığını ya da eleştirel düşünmesini geliştirmeye yönelik özel bir dersin olmadığı görülecektir. Fakat Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı, Fen ve Teknoloji Laboratuvar Uygulamaları I-II, Öğretmenlik Uygulaması I-II, Topluma Hizmet Uygulamaları, Okul Deneyimi gibi bazı derslerin içeriği dikkate alındığında bahsedilen becerilere yönelik çalışmaların yapıldığı ve bu

becerilerin geliştirilmesinin desteklendiği görülecektir. Ancak üniversite birinci sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının neredeyse tüm dersleri teorik olduğundan ve çoğunlukla uygulama barındırmadığından, bahsedilen derslerin uygulamalı olup genel olarak üniversite birinci sınıflarda yer almayan dersler olduğu göz önünde bulundurulduğundan bu çalışmada birinci ve üçüncü sınıf öğretmen adaylarının eleştirel ve yaratıcı düşünme eğilimleri incelenmiş ve karşılaştırılmasının yapılması uygun görülmüştür.

Öğrencilerin yaratıcılıklarını ortaya çıkarmayı sağlayacak ve yaratıcı düşünme becerisini kazandıracak en önemli kişilerin öğretmenler olduğu düşünüldüğünde öğretmen adaylarının eleştirel düşünme ve yaratıcılık düzeylerinin belirlenip sunulmasının da bir gereklilik olduğu düşünülmektedir (Karaduman ve Yıldırım, 2017).

Bu gerekliliklere ek olarak Türk Milli Eğitimi'nin;

“Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek” (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 1973) gerçekleştirilmesi gereken genel amaçlarındanır.

Tanımdan anlaşılacağı üzere hem kendine hem topluma faydası olacak bireylerin beden ve zihnen gelişmiş olmasının yanında ahlaksal, ruhsal ve duygusal bakımdan da sağlıklı bir şekilde gelişmiş olması beklenmektedir. Bireylerin özgürce düşünebilen, yeni ve özgün fikirler üretebilen, topluma karşı sorumluluk duyan ve bu sorumluluğun getirdiği görevleri yerinde ve zamanında kullanabilen, verimli kişiler olması gerekmektedir. Yapılan tanım ve toplumun beklentileri de dikkate alındığında eleştirel ve yaratıcı düşünebilen bireylerin yetiştirilmesinin öneminin vurgulandığı sonucunu çıkarmak yanlış olmaz. Fakat amaçlanan hedeflerin gerçekte örtüşüp örtüşmediğini ortaya koymak için ölçme yapılması ve ölçme sonuçlarının toplanıp, yorumlanması gerekmektedir.

Sınıf öğretmen adaylarının eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme eğilimlerinin ne düzeyde olduğu, eleştirel düşünme ile yaratıcı düşünme eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme eğilimleri ile sınıf, cinsiyet, aile geliri ve ebeveyn eğitim düzeyi değişkenleri

arasında anlamlı bir ilişkiler tespit edilip edilmediğini belirlemek eğitime, topluma, öğretmenlere ve akademisyenlere güncel, faydalı ve bilimsel veriler sunacaktır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırma Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, birinci ve üçüncü sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme eğilimlerinin belirlenmesini ve karşılaştırılmasını amaçlamaktadır.

1.3.Araştırmanın Problem Cümlesi

Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı, birinci ve üçüncü sınıf öğretmen adaylarının eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme eğilimleri ne düzeydedir ve eleştirel düşünme ile yaratıcı düşünme eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? Eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme eğilimleri ile sınıf, cinsiyet, aile geliri ve ebeveyn eğitim düzeyi değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.Alt Problemler

- 1.4.1. Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ne düzeydedir ve bu düzey; sınıf düzeyi, cinsiyet, aile gelirleri, ebeveyn eğitim düzeyleri değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
- 1.4.2. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme eğilimleri ne düzeydedir ve bu düzey; sınıf düzeyi, cinsiyet, aile gelirleri, ebeveyn eğitim düzeyleri değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
- 1.4.3. Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme eğilimleri arasında ilişki var mıdır?

1.5.Araştırmanın Önemi

Yaşadığımız zamanda teknolojinin gelişmesi insanların istek ve ihtiyaçlarını da değiştirmiş, bilgi büyük bir güç haline gelmiş ve bu durum bireyleri düşünmeye sevk etmiştir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte eğitimde büyük değişiklikler yaşanmış ve eğitim artık bilgiyi depolamak yerine bilgiyi işleyen, kullanan ve özümseyen, bu süreçte aktif olan bireyler yetiştirmeyi amaç edinmiştir. Ayrıca teknolojinin gelişimine ve hızına uyum sağlayabilen, araştıran, yaratıcı ve eleştirel düşünebilen dinamik bireyler yetiştirmek de eğitimin amaçları arasındadır.

Birey kendinden beklenen bu davranışları ve becerileri gerçekleştirebilmek için işe düşünmeyle başlamalıdır. Birey ilk olarak düşünmeyi öğrenmeli, iyi ve etkili düşünme yollarını denemelidir. Etkili düşünme yollarından olan eleştirel ve yaratıcı düşünme, bireyin elindeki bilgiyi özümsemesini, irdelemesini, analiz ve sentez yapmasını ve bunların sonucunda yeni bir bilgi ya da ürün ortaya koymasını sağlayacaktır. Birey eleştirel ve yaratıcı düşünebildiği takdirde bulunduğu çağa uyum sağlayacak, toplumun gelişimi ve refahı için çaba gösterecek ve yeni karşılaştığı bilgileri sorgulamadan ya da incelemeyen kabul etmeyecektir.

Bireylerin eleştirel ve yaratıcı düşünebilmesi ya da bu becerilerin geliştirilebilmesi için bu görevi üstlenmesi gereken kurum kuşkusuz eğitim kurumlarıdır. Özellikle üst düzey düşünme becerilerinin erken yaşlarda verilmesi gerekliliği düşünüldüğünde bu görev öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenler araştıran, sorgulayan, yapıcı, yaratıcı ve eleştirel düşünebilen dinamik bireyler yetiştirmelidir. Öğretmenlerin üst düzey düşünme becerisine sahip bireyler yetiştirebilmesi için ise öncelikle kendilerinin bu becerilere sahip olması gerekmektedir. Kuşkusuz bu görevde öğretmen yetiştiren kurumlara yani eğitim fakültelerine düşmektedir. Eğitim fakülteleri bilgiyi işleyen, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerisine sahip, üretken ve dinamik bireyler yetiştirmelidir.

Eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme birbiriyle uyumlu iki kavramdır. Yaratıcı düşünme, problem çözmenin ilk aşamalarında aktif rol alırken problemin ileri safhalarında önemi azalmaktadır. Yaratıcı düşünmenin azaldığı anda eleştirel düşünme devreye girer. Eleştirel düşünme yeniden problemlerin ortaya konmasında ve yaratıcı düşünmenin oluşmasında önemli bir yere sahip olması nedeniyle yaratıcı düşünmeyi tamamlayıcı etkide bulunur. Eleştirel düşünme, değer yargısı üretimi gerektirirken, yaratıcı düşünme doğrudan ürünün üretimini gerektirir. Bu nedenle,

eleştirel ve yaratıcı düşünmenin birbirini tamamlayan iki kavram olduğu söylenebilir (Bonk ve Smith, 1998).

Öğretmen adaylarının geleceğimize yön verecek ve yeni nesilleri yetiştirecek bireyler olması hususları göz önünde bulundurulduğunda, öğretmen adaylarının eleştirel ve yaratıcı düşünme eğilimlerinin ne düzeyde olduğunun belirlenmesi büyük bir önem arz etmektedir. Ayrıca literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde öğretmen adaylarının eleştirel ve yaratıcı düşünme eğilimlerinin belirlenmesi ve bu becerilerin karşılaştırılmasını ele alan çalışmamızın literatüre, akademisyenlere, öğretmenlere ve öğrencilere katkı sağlayacağı düşünüldüğünden bu çalışma önemli görülmüştür.

1.6.Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1. 2018-2019 eğitim-öğretim yılı Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, birinci ve üçüncü sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarıyla,
2. Araştırmacının maddi imkanı, zamanı ve ulaşılabilen kaynaklarla,
3. Araştırmada kullanılan ölçekler ve ölçeklerden elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.7.Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada,

1. Araştırmaya dahil edilen sınıf öğretmeni adaylarının gerçek tutumlarını sergilemiş oldukları,
2. “Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği” ve “Yaratıcı Düşünme Ölçeği”nin kapsam geçerliliği için uzman görüşlerinin ve taranan literatürün yeterli olduğu,
3. Araştırma örnekleminin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

1.8.Tanım

Beceri: Elinden iş gelme durumu, ustalık, kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği,

maharet (TDK, 2019).

Eğilim: Bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelme (TDK, 2019).

Eleştirel düşünme: Eleştirel düşünme, iyi bir bilgi birikimi ile başlayan ve yine iyi alınmış kararlar ile biten bir süreçtir. Bu süreç, diğer düşünce süreçlerini kapsayan, okuma, yazma, konuşma ve dinleme gibi koordineli ve dinamik bir süreçtir (Florea ve Hurjui, 2015).

Yaratıcı Düşünme: Yaratıcı düşünme, bireyin zihinsel güçlerini etkili bir şekilde kullanarak ve problemleri net bir biçimde algılayarak var olan ya da yeni yolları takip ederek farklı bir fikir, ürün ya da tasarı meydana getirme sürecidir (Yıldırım, 2007).

2.KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

BÖLÜM II

2.1.Düşünme

Psikojenez (düşünce+başlangıç). “her şey düşüncede başlar” demektir. Dünya ve içerdiği her şey düşüncenin ürünüdür. Hayatı oluşturan şeyler, düşüncenin sürekli değişen yaratımlarıdır (Addington, 1996). Cüceloğlu (1998)’na göre düşünce, düşünmenin ürünüdür ve düşünceyi hayatımızın her alanında kullanırız. İnsanların düşünme sürecini farkında olarak en çok kullandıkları dört alan şunlardır;

- Bir sorunu çözme,
- Belirli amaçları gerçekleştirme,
- Bilgi ve olayları anlamlandırma ve
- Karşılaştığımız kişileri daha iyi tanıma

Düşünme, insanı diğer tüm canlılardan ayıran en önemli ve en belirgin özelliktir (Doğan, 2010; Yenen, 2015; Semerci, 1999). Günümüzde eğitim, bilim, ekonomi ve teknoloji gibi neredeyse her alanda meydana gelen hızlı değişim, toplumu yeniden düşünmeye sevk etmiştir.

Düşünme kavramı tarihte bilinen ilk filozoflardan itibaren incelenmiş ve üzerinde tartışılmış bir kavram olmasına rağmen günümüzde de bu kavram üzerine yapılmış ortak bir tanım olmadığı görülmektedir. Düşünme kavramının karmaşık ve farklı yorumlamalara açık olduğu düşüldüğünde ortak bir tanım yapılamamasının asıl nedeni de ortaya çıkmaktadır. Düşünmeyi çeşitli şekillerde tanımlamak mümkündür. Örneğin, Özden (2013) düşünmeyi “düşünme; gözlem, deneyim, sezgi, akıl yürütme ve diğer organlarla elde edilen kavramsallaştırma, uygulama, inceleme ve değerlendirmenin düzenlenmiş şekli” olarak tanımlamaktadır.

Kaloç (2005)’un tanımına göre düşünme, bireyi iç veya dış etkenler bakımından rahatsız eden, bireyin biyolojik ve psikolojik dengesini bozan olayların ortadan kaldırılması için yapılan istendik ve kasıtlı zihinsel davranışların tümüdür. Ürkmez (2005) ise düşünmeyi beş duyu organımızla yaptığımız gözlemler sonucundaki algıları, bilgileri ve deneyimleri, akıl yürütme yöntemiyle inceleme, değerlendirme, bağlantılar kurma, yeniden kavramlaştırma ve sonuçlar çıkararak bu sonuçları gerçekleştirme faaliyeti olarak tanımlamıştır.

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde (TDK, 2019) düşünmek işi, tefekkür; duyum ve izlenimlerden, tasarımlardan ayrı olarak aklın bağımsız ve kendine özgü durumu; karşılaştırmalar yapma, ayırma, birleştirme, bağlantıları ve biçimleri kavrama yetisi olarak tanımlanmıştır.

Cüceloğlu (1998) ve Çubukçu (2004) ise düşünmeyi, “içinde bulunulan durumu algılayabilmek amacıyla yapılan etkin, hedefe yönelik sistematik zihinsel sürece verilen ad” olarak tanımlamışlardır. Bu tanımlamaya benzer bir şekilde Duman (2007), Demir ve Erginsoy Osmanoğlu (2013)’ya göre düşünme; kavramlar ya da olaylar arasında anlamlı ilişkiler oluşturmaya ve bu ilişkilerden sonuçlar çıkaran zihinsel bir süreç olarak tanımlamışlardır. Çetingöz (2002) ise düşünmeyi bireyin zihninde gerçekleşen bir işlem süreci olarak ifade etmiştir. Gerçekleşen bu sürecin sonunda meydana gelen ürüne düşünce denmektedir. Bireyin zihninde gerçekleşen işlem sürecinin niteliği meydana gelen ürünün yani düşüncenin de niteliğini belirlemektedir.

Özcan (2000) düşünmeyi bireyin kendi kendine gerçekleştirdiği iletişim ve etkileşimin bir ürünü olarak somutlaşan ve aynı zamanda içten konuşma olarak tanımlanan bir faaliyet olarak ifade ederken; Allen (2008) amaçsız yapılan düşünme işleminin, akıllıca yapılan bir beceri olarak kabul edilemeyeceğinden bahsetmiş ve düşünme işlevinin bir amaç güdülerek gerçekleştiği takdirde akıllıca bir beceri sayılabileceği üzerinde durmuştur.

De Bono (2007), eğitimin amacının bireylere, yaşadığımız zamanda işler nasıldır ve nasıldı’yı (geçmiş) öğretmek olduğu söylemiş ve ayrıca bireylerin yanlışı ve doğruyu ayırt etmesi ve neyin gerçek olduğunu öğrenmesinin de gerekliliği üzerinde durmuştur.

Mutlu ve Aktan (2011)’a göre modern eğitim sisteminin yetiştirmeyi amaç edindiği bireylerin bazı özellikleri vardır. Bunlar; düşünme gücünü kullanabilen, bireysel öğrenmeler gerçekleştirebilen, öğrendiğini uygulamaya geçirebilen ve uygulamaya geçirdiği bilgileri aktarabilen bireylerdir.

Yukarıda farklı araştırmacıların tanımları göz önünde bulundurulduğunda ve tüm bu tanımları ele aldığımızda, düşünme; tarihin en eski zamanlarından beri bireylerin zihin gücünü kullanarak içinde bulunduğu durumu algılamak ya da

anlamlandırmak için yaptığı, analiz, sentez ve değerlendirmeleri içeren bir nevi içten konuşma sayılabilecek etkin ve amaca yönelik yapılan etkinliklerin tümüdür.

2.2. Düşünme Becerileri

Lipman (2003) düşünme becerilerinin; özelden genele, mantıksal akıl yürütme, süreç ile ilgili tahminde bulunma, benzer durumları ayırt edebilme, ayırtılabilmek, bütünlük kurabilme, farklı yönleri belirleyebilme, kanıt sunabilme, ikna edebilme, problem çözebilme ve değerlendirme becerilerinden yeniden değerlendirme ölçütü oluşturma becerisine kadar uzandığını ifade etmektedir. Lipman bunlara ek olarak düşünme becerilerinin çok yönlü olduğunu ve bireyden bireye farklılık göstereceğini vurgular ve bireylerin zeka düzeyleri farklı olduğu için düşünme becerilerinin de farklı olacağını ifade eder (Lipman, 2003, Akt: Tok ve Sevinç, 2010).

Sternberg ve Grigorenko (2000) düşünme becerilerini; analitik, yaratıcı ve uygulamalı düşünme olarak ifade etmişlerdir. Analitik düşünme; problem çözme ve karar verme, yaratıcı düşünme; problemler ile ilgili sıra dışı seçenekler sunma ve karar verme, uygulamalı düşünme ise bu becerilerin günlük yaşamla alakalı problem durumlarına iletilmesi şeklinde ifade edilmiştir (Sternberg ve Grigorenko, 2000, Akt: Ezmeci ve Akman, 2016).

Özden (2011) düşünme becerilerinin tümünün her öğretim seviyesindeki öğrencilere kazandırılmayacağını, her bireyin düzeyinin farklı olduğunu ve öğretmenlerin bireylere bu becerileri geliştirme fırsatı tanıması gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca düşünme becerilerini aşağıdaki tabloda açıklamaktadır.

Tablo 1. Düşünme Becerileri (Özden, 2011)

Düşünme Tarzları	Gözlenebilir Beceriler
Eleştirel Düşünme	<ul style="list-style-type: none"> • Önyargı ve tutarlılığı değerlendirme • Birinci ve ikinci el kaynakları ayırt etme • Çıkarımları ve nedenleri değerlendirme • Varsayımları, düşünceleri ve iddiaları ayırt etme • Açıklamaların eksik taraflarını ve belirsizliklerini görme • Tanımlamaların yeterliliğini ve uygunluğunu ölçme
Problem Çözme	<ul style="list-style-type: none"> • Sorunu tanımlama • Gerekli bilgileri seçme • Hipotezler geliştirme • Alternatifleri belirleme ve seçme

Okuduğunu Anlama	<ul style="list-style-type: none"> • Sonuç çıkarma • Ana fikri bulma • Yorum ve açıklamaları yargılama • Mantıksal çıkarımlar yapma • Okuduklarını hissetme
Yazma	<ul style="list-style-type: none"> • Bir fikri ifade etme ve savunma • Bilgileri mantıksal sıraya koyma • Fikirleri açıklayabilme • Neden ve sonuç ilişkisi kurma • Duygu ve düşünceleri ifade etme • Açıklamalarında mantıksal ve ikna edici olma
Bilimsel Düşünme	<ul style="list-style-type: none"> • Gerekli bilgiyi tanımlama • Bilinenlerden bilinmeyeni kestirme • Sebep-sonuç ilişkisindeki tutarsızlıkları yakalama • Grafik, çizelge ve haritaları okuma • Verilerden grafik ve çizelge çıkarma
Yaratıcı Düşünme	<ul style="list-style-type: none"> • Akılcılık, esneklik, orijinallik ve açıklama • İmgeleme, sezgi ve tahmin • Analiz, sentez ve değerlendirme • Konsantre olma • Sıra dışı bağlantılar kurabilme
Yaratıcı Problem Çözme	<ul style="list-style-type: none"> • Mantıksal, olgusal, eleştirel ve analitik düşünme • Görsel, kavramsal, sezgisel ve imgesel düşünme • Yapısalıcı, ardışıkçı, düzenleyici ve ayrıntıcı olma

Dağlıoğlu ve Çakır (2007)'a göre düşünme becerileri, bireylerin aktif katılımını sağlayan, öğrenmelerinden sorumlu tutan, bireylere araştırma yöntem ve tekniklerini kazandıran beceriler olduğunu ifade etmiş ve düşünme becerilerini iki aşamada ele almıştır; plan yapma ve derin düşünme. Amaç temelli yapılan seçimler plan yapma, hafıza temelli süreçler ise derin düşünme olarak adlandırılmaktadır. Derin düşünme, düşünsel bir gelişimi kapsarken plan yapma bireylerin tahmin ve analiz kabiliyetlerini geliştirir. Bu becerilerden her ikisi de çocukların neyi nasıl yaptıklarını ve öğrendiklerini yeniden düşünmelerini sağlar. Bu şekilde bireyler doğru kararlar alabilir, davranışlarını düzenleyebilir ve karmaşık konuların üstesinden gelebilirler.

Aşağıda verilen tabloda, Koyuncu Şahin ve Akman (2018) tarafından farklı kuramcı ve araştırmacıların düşünme becerileriyle ilgili hazırladıkları aşamalar yer almaktadır.

Tablo 2. Farklı Kuramcı ve Araştırmacılara göre Düşünme Becerileri (Koyuncu Şahin ve Akman, 2018)

Preseisen (1984)	Beyer (1987)	Resnick (1987)	Marzano vd. (1988)	Taggart vd. (2005)	Dağhoğlu & Çakır (2007)
Problem çözme	Kavramsallaştırma düşünme becerileri	Üst düzey düşünme becerileri	Odaklanma becerileri	Bilgi işleme becerileri	Plan yapma becerileri
Karar verme	Mikro düşünme becerileri	Alt düzey düşünme becerileri	Bilgi toplama becerileri	Akıl yürütme becerileri	Derin düşünme becerileri
Eleştirel düşünme			Hatırlama becerileri	Soruşturma becerileri	
Yaratıcı düşünme			Organize etme becerileri	Yaratıcı düşünme becerileri	
			Analiz becerileri	Değerlendirme becerileri	
			Üretim becerileri		
			Entegre etme becerileri		
			Değerlendirme becerileri		

Tabloda incelenen literatür sonucunda düşünme becerileri arasında eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, problem çözme, karar verme, kavramsallaştırma, mikro beceriler, odaklanma, bilgi toplama, hatırlama, organize etme, analiz, değerlendirme, bilgiyi işleme, akıl yürütme, plan yapma ve derin düşünme gibi becerilerin yer aldığı görülmektedir. Problem çözme, yaratıcı düşünme ve eleştirel düşünme, erken çocukluk eğitim programlarında sıklıkla yer verilen düşünme becerileri olarak açıklanmaktadır (Koyuncu Şahin ve Akman, 2018).

Karadüz (2010)'e göre bireylerin düşünme becerileri edinebilmeleri ana dil eğitimine bağlıdır. Çünkü bireyin anlama sürecinde aktif olması için varlıklara, nesnelere ya da olgulara anlam verebilmesi gerekmektedir. Ayrıca birey öğrenmelerini anlamlandırdığı, yorumladığı ve sorguladığı takdirde kalıcı öğrenmelerini gerçekleştirebilir.

Yukarıda farklı araştırmacıların düşünme becerileri üzerine yaptığı çeşitli çalışmalar, tanımlamalar ve sınıflandırmalar görülmektedir. Bu çalışmada ise sınıf öğretmen adaylarının eleştirel ve yaratıcı düşünme becerileri incelendiğinden bu beceriler aşağıda ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

2.2.1.Eleştirel Düşünme

Eleştirel düşünme, binyıllar öncesine uzanan bir konudur. İnsanoğlu var olduğu günden beri düşünme ve eleştirel düşünme becerisine sahiptir. Eleştirel düşünme üzerine yapılan araştırmaların Sokrates'e kadar uzandığı bilinmektedir. Ülkemizde ise eleştirel düşünme, 1980'li yıllardan itibaren alan yazında eleştirel düşünmenin akademisyenler ve araştırmacılar tarafından çok fazla tanımının yapıldığı ancak ortak bir tanımın ortaya koyulmadığı görülmektedir (Demir, 2006).

Eleştiri, etimolojik olarak Yunanca "critic" ya da "kritike" sözcüklerinden gelen ve Latinceye "criticus" olarak aktarıldıktan sonra, giderek farklı dillerde "yargılama sanatı" şeklinde ifade edilmeye başlanan bir kavramdır (Şenşekerci ve Bilgin, 2008).

Dilimizde 'eleştiri' sözcüğü, çoğu zaman bir kişiye, bir şeye yöneltilen, genellikle olumsuz nitelikte yargılayıcı değerlendirme ya da eskilerin değişimiyle tenkit anlamında kullanılmaktadır. 'Eleştirel' sözcüğü de sıklıkla yukarıdaki anlama koşut olarak eleştiriyle ilgili olan, eleştiriye dayanan, eleştiri niteliği taşıyan anlamında algılanmaktadır (Şahinel, 2011).

"Eleştiri" kelimesi bir insanı, bir eseri, bir konuyu doğru ve yanlış yanlarını bulup göstermek amacıyla yapılan inceleme işi, tenkit şeklinde ifade edilirken; "eleştirel" sözcüğü de buna paralel olarak eleştiri niteliği taşıyan, eleştirisel, tenkidi anlamına gelmektedir (TDK, 2019).

Eleştirel düşünme hayatı sorgulama, sorun çözme, net ve anlaşılır olma, bilgileri ve önermeleri irdeleme, doğru ve güvenilir olma, bilgiyi gerekçelerle beraber destekleme, bilgiye özgün bir biçimde ulaşma, bilgiyi karşılaştırma, kullanma, analiz ve sentez yapmayı hedefleyen bir düşünme biçimidir (Alkın Şahin ve Tunca, 2015; Yıldırım ve Şensoy, 2017; Yüksel, Sarı Uzun ve Dost, 2013).

Duman (2007)'a göre eleştirel düşünme, var olan düşünceleri belirleyip değerlendirdikten sonra gerçekleşen karar verme becerisidir. Bu beceri sayesinde bireylerin dayanağı olmayan düşüncelere, eleştirilere ve önyargılara karşı kendilerini korumaları beklenir. Benzer bir şekilde Ennis (1993)'in yaptığı tanımına göre eleştirel düşünme, bireyin neye inanması ve bu durumda ne yapması gerektiğine karar vermeye odaklanmasını gerektiren mantıklı ve yansıtıcı bir düşünme biçimidir.

Eleştirel düşünmeyi tanımlamayan çalışmalardan bir diğeri ise 46 bilim insanının ortaya koyduğu Delphi raporudur (Facione, 1990). Rapora göre eleştirel düşünme; yorumlama, analiz, sentez ve değerlendirme ile birlikte kanıtların, kavramların, yöntemlerin, ölçütlerin ve bağlamın açıklanması ile bir amaca dayalı karar verme ve öz-denetimli yargıda bulunma şeklinde ifade edilmiştir (Yeşilpınar ve Doğanay, 2014).

Florea ve Hurjui (2015)'e göre eleştirel düşünme, iyi bir bilgi birikimi ile başlayan ve yine iyi alınmış kararlar ile biten bir süreçtir. Bu süreç, diğer düşünce süreçlerini kapsayan, okuma, yazma, konuşma ve dinleme gibi koordineli ve dinamik bir süreçtir. Karalı (2012) ise eleştirel düşünmeyi, istenen sonuçlara erişebilme olasılığını artıran izlem ve kabiliyetlerin kullanımı olarak ifade etmektedir. Ayrıca eleştirel düşünme karşılaşılan sorunları çözmeyi, elde edilen veriler doğrultusunda sonuçlar çıkarmayı, olasılıkları göz önünde bulundurmamayı ve değerlendirme yapmayı kapsayan düşünme şeklidir.

Özdemir (2005)'e göre eleştirel düşünme en ayrıntılı tanımıyla, bireyin bir bilginin veya fikrin doğruluğuna, geçerliğine ve güvenilirliğine dair delil sunma, karar verirken çeşitli kaynaklardan yararlanma, bunlara ilişkin delil bulmaya çalışma, diğer bireylerin düşüncelerini kabul etmeden evvel, onlardan bunu kaynaklar sunarak kanıtlamalarını isteme ve açıklık, dürüstlük, tutarlılık, gibi zihinsel veya entelektüel becerilerdir.

Cüceloğlu (1998) ve Özden (2011) eleştirel düşünmeyi kendi düşüncemizin farkında olup diğer bireylerin düşünme biçimlerini göz önüne alarak, kendimizi ve diğer bireyleri anlamayı hedefleyen etkin ve sistematik zihinsel bir süreç olarak tanımlamaktadır. Bunun yanında Cüceloğlu (1998) eleştirel düşünme ile ilgili olarak üç aşamadan bahsetmiştir.

Bu aşamalar:

- Birey düşünceyi kendi denetiminden ayrı bir süreç olarak kabul etmemeli; düşünce sürecinin bilincinde olmalı ve bu sürece yön vermelidir.
- Birey diğer bireylerin düşüncelerini ve adımlarını kendi düşünce süreci ile karşılaştırmalıdır. Karşılaştırma yapan birey kendi

sınırlarının farkına varacak ve bu sınırların dışına çıkarak kendini yeni görüşlere açık tutacaktır.

- Birey öğrendiği bilgileri yaşamına yansıtabilmesi ve kullanabilmesidir. Eleştirel düşünmeyi günlük yaşamında uygulayan birey bu düşünme şeklini zamanla alışkanlık haline getirecektir.

Eleştirel düşünme, bağımsız ve üretken bir akıl yürütme biçimidir. Bu akıl yürütme biçimi, günlük hayatta, evde, okulda, sokakta, yani insanın olduğu her yerde üretken hedefler için zorunlu olduğu düşünülmekte, bireyin karmaşık zihinsel faaliyetlerini ortaya çıkaran bir süreç olarak değerlendirilmektedir (Aldan Karademir, 2013). Eleştirel düşünme becerisine sahip bireyler zihinsel faaliyetlerini özgürce ortaya çıkarabilen, bilgiyi sorgulayarak ele alabilen ve topluma yararı olacak işler ortaya koyabilen kişilerdir.

Ennis (1995) eleştirel düşünme anlayışında aşağıdakileri içeren bir eğilim listesi açıklamıştır; problemi açık bir şekilde ifade etmek, nedenleri aramak, iyi bilgilenmek, güvenilir kaynaklar kullanmak ve bunları belirtmek; bütün durumu göz önüne almak, konuya uygun çalışmak, alternatifleri aramak, açık fikirli olmak, kanıt ve nedenler ortaya çıktığında dikkat etmek, konunun izin verdiği kadar hassasiyet aramak, karmaşık bir durumla düzenli ilgilenmek ve başkalarının hislerine, bilgi durumuna ve karmaşıklık derecesine duyarlı olmak için yeterlidir (Ennis, 1995 Akt. Bailin, 1999).

Eleştirel düşünme temelinde bireyin kendi düşüncelerini gözlemleyebilmesini ve anlamlandırabilmesini sağlayan; evrensel değerleri olan, sezilere, araştırmaya, akla ve tecrübeye dayanan bir süreci içerir. Bu süreç bireyin karşılaştığı sorunlarda kullanılır ve çok yönlü ve karşıt düşünmeyi beraberinde getirir. Birey bu sayede sorunları bilinçli çözer ve etkili karar verir (Taşcı, 2005).

Paul (2005)'a göre eleştirel düşünme, “disiplinli bir biçimde düşünme sanatıdır”. Bireyler düşüncelerini üç aşamada gerçekleştirirler. Düşünmeyi analiz ederler, değerlendirirler ve geliştirirler. Yaratıcı düşünme ise üçüncü aşamada ortaya çıkar. Bu aşamada güçlü düşünme biçimleri diğer düşüncelerin yerini alır. Yeni oluşan bu düşünme biçimleri ise eleştirel düşünmenin yan ürünü olarak kabul edilir.

Eleştiri kelimesinin tanımı genel olarak bir değerlendirme işidir. Buna bağlı olarak yukarıdaki tanımlarda dikkate alındığında eleştirel düşünme ise akla ve

tecrübeye dayanan; kaynak tarama, analiz, sentez ve değerlendirme yapma, çok yönlü ve açık fikirli olma, karar verme, sorgulama ve delil sunma gibi etkinlikleri içeren aktif ve sistematik zihinsel bir süreçtir.

Facione (1990) eleştirel düşünmenin eğitim başta olmak üzere bireylerin sosyal yaşamlarında da büyük bir öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Facione'a göre iyi bir eleştirel düşünür, meraklı, araştıran, bilgili, açık fikirli, adil, sebatlı, özenli ve muhakeme becerisi yüksek kişidir. Tüm bu özellikler dikkate alındığında iyi birer eleştirel düşünür yetiştirebilmek modern eğitimin ve toplumun çok önemli bir ihtiyacı olarak kabul edilebilir. Bireylerin eleştirel düşünebilmelerini geliştirmek, aynı zamanda demokratik, kültürlü, dinamik ve sağlam bir toplumun temelini oluşturan yeni ve faydalı görüşlerin ortaya çıkmasına olanak tanır.

Ab Kadir (2007)'e göre eleştirel bir şekilde düşünebilme kabiliyeti, kişisel, sosyal ve profesyonel alanlarda daha fazla insan talep eden, hızla değişen ve gelişen bu dünyada zorunluluk haline gelmiştir. Gelişmiş bir toplum olabilmenin yolu, karar alırken ya da sorunları çözerken var olan bilgiyi eleştirel bir şekilde kullanabilen bireylerden geçmektedir (Susar Kırmızı, Fenli ve Kasap, 2014). Eleştirel düşünme, düşünmenin en gelişmiş ve en ileri biçimidir. Çünkü eleştirel düşünme takıntısız, objektif ve en ince ayrıntıya kadar düşünme anlamına gelir. Eleştirel düşünme yoluyla iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırt edebiliriz. Eleştirel düşünme kayıtsız bir fikir faaliyeti değil, sorunları ayrıntısına kadar inceleyen, çeşitli yönlerden araştıran, anlamaya çalışan, gerekirse karşı durabilen bir düşünce şeklidir (Açıışlı, 2016).

Dam ve Volman (2004), siyasi, sosyal ve ekonomik konulardaki gelişmelere aktif katılan ve aynı zamanda eleştirel düşünme becerilerine sahip bireylerin toplumlarda yer alması gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca okullarda bireylerin üst düzey düşünme becerilerini geliştiren, günlük yaşamla ilişkili, bireyler arası etkileşim ve işbirliğine dayalı ve bu süreçte bireylerin dinamik, aktif ve üretken olduğu eğitim öğretim programlarının kullanılması gerektiğini savunmaktadırlar.

Bireylerin eleştirel düşünme eğilimlerine sahip bireyler olarak yetişebilmeleri birey ve toplumun gelişimi için çok önemli görülmektedir. Kendini ifade edebilen, karşılaştığı yeni bilgileri eleştiri süzgecinden geçirebilen, açık fikirli, değerlendirme

yapmasını bilen ve elde ettiği sonuçları kaynak göstererek sunabilen bireylere olan ihtiyacımız bulunduğumuz çağda net bir şekilde görülmektedir.

Eleştirel düşünebilen bireylere olan ihtiyaç göz önüne alındığında bireyin bu becerisinin geliştirilebilmesi için pek çok neden sunulabilir ve eleştirel düşünme öğretiminin sağladığı avantajlardan bahsedilebilir. Şahinel (2005) ve Kurnaz (2013)'ın eleştirel düşünme öğretiminin gerekliliği ve sağladığı avantajlar konusundaki ifadeleri dikkate alındığında eleştirel düşünme öğretiminin önemi bir kez daha anlaşılacaktır. Bu hususlar aşağıda özetlenmiştir:

- Öğrenmeye hazır ve işlenen konuya ilgili ve istekli olabilen,
- Karşılaştığı bilgileri doğru şekilde kullanabilen ve bu bilgilerden özgün bilgilere ulaşabilen,
- Bir olay ve ya durum karşısında soğukkanlı olabilen ve sağlıklı kararlar verebilen,
- Öğrendiği yeni bilgileri günlük hayatına ya da diğer alanlara transfer edebilen,
- İnsanlar ile etkili iletişim kurabilen,
- Sosyal etkileşimi yüksek ve öz değerlendirme yapabilen,
- Yorum gücünü kullanabilen ve karşılaştığı durum ve ya olaylara karşı tarafsız davranabilen,
- Eleştirel ve yaratıcı bakış açısıyla yeni bir bilgi ve ya ürün ortaya koyabilen bireyler yetiştirmek için eleştirel düşünme öğretiminin sağlanması ve bu becerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Yukarıda bireylere eleştirel düşünme becerisinin geliştirilebilmesi için pek çok neden sıralanmıştır. Bu nedenler dikkate alındığında bireylerin eleştirel düşünebilmelerinin gerekliliği bir kez daha anlaşılmaktadır. Bunların yanında bireylerin eleştirel düşüncelerini geliştirebilmeleri ya da düşünmeyi öğrenebilmeleri kendi düşüncelerini yaratmasına olanak sağlar. Bir konuda düşünceye sahip olan bireyler kendi düşünceleriyle başka bir düşünceyi karşılaştırarak anlamlandırır. Yaptıkları bu anlamlandırma sürecinde de kendi düşünceleri ve diğer düşünceleri analiz, sentez, değerlendirme ve yorumlama fırsatı kazanırlar (Karadüz, 2010).

Kurt ve Kürüm (2010)'e göre eleştirel düşünme, bütün bireyler için elzem becerileri içeren bir düşünme biçimidir. Eleştirel düşünmenin aynı zamanda bir yaşam tarzı olduğunu da ifade eden Kurt ve Kürüm, bireylerin bakış açılarını değiştirebilmelerinin ve doğru kararlar vererek daha huzurlu yaşayabilmelerinin gerekliliğini yine eleştirel düşünebilmeye bağlar. Eleştirel düşünme becerisi,

öğretilbilir ve geliştirilebilir bir beceri olmasından dolayı, eleştirel düşünebilen bireyler yetiştirebilmek için planlı programlı uygulamalar içeren önemli bir süreç gerçekleştirmek gerekmektedir.

Eleştirel düşünme, zihni kullanmakla ilişkili bilişsel bir aktivitedir. Eleştirel, analitik ve değerlendirme yöntemleriyle düşünmeyi öğrenmek, dikkat, kategorize etme, seçme ve yargılama gibi zihinsel süreçleri kullanmak anlamına gelir (Cottrell, 2011).

Bireylere eleştirel düşünme, problem çözme, analiz, sentez, değerlendirme gibi becerileri kazandırmak ya da bu becerileri arttırmak isteyen öğretmenler öğrenci odaklı, problem temelli ve işbirlikli öğrenme ortamları hazırlamayı ve bu ortamları bireylere sunmayı amaç edinmelidirler (Özdemir ve Yalın, 2007).

Eleştirel düşünmeyi bireye kazandırmayı amaç edinen öğretmenler öncelikle bireyin düşünebilmesine olanak sağlayan eğitim ortamları oluşturmalıdır. Oluşturulan bu yeni ortamlarda bireye bireysel öğrenme fırsatı tanınmalı ve ayrıca işbirlikli çalışmalarla da düşünceleri desteklenmelidir. Çünkü bireyin eleştirel düşünebilmesi için hazırlanan ortam ve kullanılan teknikler bireye eleştirel düşünme becerisi kazandıracak bu beceriyi geliştirecek ve bunların yanında birçok fayda sağlayacaktır.

Cottrell (2011)'a göre iyi bir eleştirel düşünme becerisine sahip olmak, bireye gelişmiş dikkat ve gözlem, daha iyi odaklanmış bir okuma, kendi sınırlarını bilme ve bu sınırları aşabilme, verilen mesajları fark edebilmenin yanında uygun noktalara cevap verebilme ve bunları çeşitli durumlarda uygulamayı seçebilecekleri analiz becerileri gibi sayısız yarar sağlar.

Araştırmacıların söylemleri dikkate alındığında eleştirel düşünme becerisinin kazandırılması bireyin yeni bir bilgi ya da durumla karşılaşması ile birlikte düşünme mekanizmasını harekete geçirip sorgulamayı, araştırmayı, irdelemeyi, yeni kaynaklar elde etmeyi ve elde ettiği yeni bilgileri kaynaklarla sunmayı da beraberinde getirir.

Eleştirel düşünebilen birey okuma, okuduğunu anlama, fikirlerini net ve anlaşılır biçimde dile getirme becerilerine sahiptir. Eylemden önce seçenekleri inceler, ihtimaller üzerine düşünür ve olabilecek sonuçlar için fikir üretir. Her düşünme sürecini sistematik olarak kurgular ve buna yönelik değerlendirmeler yapar (Karasakaloğlu, Saracaloğlu ve Yılmaz Özelci, 2012).

Eleştirel düşünme becerilerine veya eğilimlerine sahip olan bireyler, bu becerilerini veya eğilimlerini günlük yaşamlarında kullanabilen, problemler karşısında etkili ve farklı çözümler üretebilen aktif bireylerdir (Dönmez ve Kaya, 2016).

Eleştirel düşünebilen birey; konuyla ilgili sorular sorabilen, araştırma yapabilen, elde ettiği bilgileri dönüştürebilen, bu bilgilerden yeni bilgilere ulaşan ve doğruluğu deneyden geçirilmeden, sınanmadan kabul edilen, olduğu gibi benimsenen sav ve öğretileri sorgulayabilen bireydir (Schafersman, 1991; Akt. Özdemir, 2005). Ayrıca eleştirel düşünen bir birey;

- Kanıtları büyük bir ustalıkla kullanır,
- Düşünceleri organize eder,
- Güvenilir olan veya olmayan gözlemler ve gerçekler arasındaki ayrımı bilir,
- Karar vermek için yeterli kanıt arar,
- Sonuçları tahmin etmeye çalışır,
- Tarafsız ve ayrıntılı bir gözlem yapar, konu veya olayla ilgili kanıt ve dokümanlara ulaşmada ısrarcı olur,
- Gözlemlerinden anlamlı sonuçlar çıkarır,
- Bağımsız bir şekilde öğrenmeye ilgisi vardır ve bunu yapabilir,
- Açık fikirlidir, seçenekleri dikkate alır ve görüşlerini açık bir şekilde ifade eder,
- Tartışmalar çıkarır ve bilimsel bir süreç içerisinde bu tartışmaların devamlılığını sağlar,
- Problem çözme tekniklerini her konuda uygular,
- Kaynakların güvenilirliğini sorgular.
- Sebepler, sonuçlar ve varsayımlar belirler,
- Uygun hipotezler formüle eder ve kurar,
- Yukardaki tüm maddeleri inandığı ya da yaptığı şey doğrultusunda bütünleştirir (Schafersman, 1991Akt. Özdemir, 2005).

Hodgdon (1996), eleştirel düşünmenin neredeyse her lise müfredat programında bulunduğunu ve her okulun hedeflerinin bir parçası olduğunu ifade etmektedir. Hodgdon, öğretmenlerin, sınıflarında ve okul dışındaki bağlamlarda gözlemledikleri eleştirel düşünme problemini kabul ettiklerini ve bazı öğretmenlerin ise eleştirel düşünceyi ele almak için çok büyük bir problem olarak görmediklerini ifade etmektedir. Bazı öğretmenlerin eleştirel düşünme problemini görmezden gelme eğiliminde olduklarını ancak çoğu öğretmeninde eleştirel düşünme ile sorunu tespit edebileceklerine, çözebileceklerine ve çözmeleri gerektiğine inanır. Çünkü öğretmenler;

- Zengin ve ilgi çekici bir müfredat sunmak,
- Düşünme becerilerini ortaya çıkarmak, onları ayrı ayrı öğretmek ve daha sonra bir bağlamda vurgulamak ve / veya
- Sınıfta öğrencilerin etkileşimde bulunduğu, karar aldığı ve problem çözdüğü bir bağlam oluşturmak eğilimindedirler.

Bu ifadelerle göre öğretmenler eleştirel düşünme becerisini bireylere ustaca kazandırabilecek kişilerdir. Çünkü öğretmenler eğitim sürecinde bireye en yakın öğretici konumunda olan eğitilmiş ve bilgili kişilerdir. Kendi eleştirel düşünme eğilimini geliştirmiş olan öğretmenler topluma eleştirel düşünebilen, sorgulayabilen, açık fikirli, kaynakları doğru kullanabilen, ulaştığı bilgilere kaynak sunabilen ve tüm bunların sonucunda değerlendirme yapabilen bireyler yetiştirecektir.

2.2.2.Yaratıcı Düşünme

Yaratıcılık insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. İlk insandan itibaren yaşamın olduğu her yerde yaratıcılığın izlerine rastlarız. İnsanoğlunun merak duygusu ve yaratıcı düşüncesi ateşin keşfi, yazının icadı ve coğrafi keşiflerin yapılması gibi pek çok gelişmeye sebep olmuştur (Turaşlı, 2010).

Yaratıcılık tecrübe ile geliştirilen; yeni yöntemler denemeyi, meraklı, özgüven sahibi, dinamik, idealist, lider, sanata ve estetiğe ilgili olmayı, yeni ve güncel olaylara ilgili olmayı gerektiren, değerlendirilmesi zor yapılan karmaşık bir süreçtir (Enger and Yager, 1998; Özden, 2004).

Türk Dil Kurumu (2019) yaratıcılığı; her bireyde var olduğu kabul edilen, bir şeyi yaratmaya iten farazi yatkınlık, yaratma yeteneği, yaratıcı olma durumu olarak tanımlamaktadır. Yaratıcı birey ise zekâ, düşünce ve hayal gücünden yararlanarak görülmeyen yeni bir şey ortaya koyan, yapan, yaratımcı, yaratma yeteneği olan kişidir. Bunlara paralel olarak yaratıcı düşünme; “Buluşçu, yenilik arayan ya da eski sorunlara yeni çözümler getiren ve özgün düşüncelerin ortaya çıkmasını sağlayan bir düşünme biçimi; düşünmenin türetici, yeni durumları araştırmacı ya da eski sorunlara yeni çözüm yolları bulan, düşünene göre yeni olan düşüncelerle sonuçlanan bir özellik göstermesi” şeklinde ifade edilmektedir (TDK, 2019).

Gülyüz (2001)’e göre ise yaratıcılık, bireyin öğrenme yaşantıları sonucunda, öğrendiklerini ilişkilendirerek karşılaştığı problemleri çözebilmesi; bu

ilişkileri kullanarak ortaya özgün bir düşünce ya da orijinal bir ürün koyabilmesi olarak açıklanabilir.

De Bono (1971) ise yaratıcılığı bir sonucun açıklaması şeklinde ifade etmiştir. Birey özgün bir fikirle ya da alternatif fikirlerle geldiği takdirde yaratıcılığı kabul edilebilir. Bilginin yaratıcılıkla karıştırılmaması gerektiğini ifade eden De Bono, yaratıcılığı harekete geçiren bir düşünme süreci olduğundan bahsetmiştir. De Bono (2014a)'un farklı bir tanımına göre yaratıcılık kışkırtma, araştırma, risk almayı içerdiğini ancak bireyin yine de o deneyi sonuçlandırmak isteyeceğini ifade etmektedir.

Koray (2004)'ın tanımına göre ise yaratıcılık; problemlerin başlangıç ve çözümlenme arasındaki süreci kapsayan ve bu süreç boyunca etkili olan bir düşünme biçimi ve aynı zamanda özgün bir ürün ortaya koyma sanatıdır. Yaratıcılık süreçleri sonunda ortaya konan yeni ürün, tamamen orijinaldir.

Bartlett (1958), yaratıcılığı "serüvenci düşünme" (adventurous thinking) terimiyle açıklamaktadır. Bartlett'e göre yaratıcılık asıl yoldan uzaklaşma, sınırların dışına çıkma, yeni deneyimler elde etmek için hevesli olma, bireyin başka bir bireye kılavuzluk etmesine ve hangi yolu kullanması gerektiğinin gösterilmesine müsaade etmesidir.

Robinson (2003) yaratıcılığı bireyin her zeka alanından faydalanan, yeni fırsatları ve seçenekleri görmeyi sağlayan bunların yanında geçmiş ve gelecek arasında köprü kurma görevi olan, sonuç olarak yeni, özgün ve kıymetli bir ürün ortaya koyan bir süreçtir.

Kanlı (2017)'ya göre yaratıcılık bireyler ve toplumlar için gerekli bir beceridir. Sosyal yaşamın problemlerini çözümlmek için kullanılan yaratıcılık bireysel anlamda yaratıcılık; yeni icatlar, keşifler ya da sanatsal ürünlerle sonuçlanan yaratıcılık ise toplumsal anlamda yaratıcılık olarak nitelendirilebilir.

Akademisyen ve araştırmacıların yaratıcılık üzerine yaptığı tanımlar incelendiğinde ortak bir tanım ifade edecek olursak yaratıcılık; meraklı, cesaretli, dinamik, akılcı ve sebatlı olmayı gerektiren, yeni bilgiler elde etmek için hevesli olma, elde ettiği yeni bilgileri kullanma, araştırma ve sorgulama yapma ve tüm bunların yanında ortaya yeni ve özgün bir ürün koyma gibi faaliyetlerdir. Yaratıcı düşünme ise bahsedilen tüm bu faaliyetleri kapsayan aktif bir süreçtir.

De Bono (2011)'nin yaptığı bir tanıma göre yaratıcılığı kullanmazsak, bildiklerimizde, tecrübelerimizde ve değerlerimizde var olan gizli gücün büyük bölümünü kullanamayız. Yaratıcılık var olan değerlerden katma değer elde etmenin en tasarruflu ve en iyi yoludur.

Doğan (2011)'a göre yaratıcı düşünme ve yaratıcılık aslında aynı anlamda olmasa da birbirlerinin yerine kullanılabilen iki kavramdır. Fakat yaratıcı düşünme zihinsel faaliyetleri, yaratıcılık ise zihinsel ve performansa bağlı faaliyetleri akla getirmektedir. Yaratıcılık daha geniş bir kavramdır. Bu yüzden yaratıcılığın tanımı yapılırken dolaylı yollardan yaratıcı düşünmenin de tanımının yapıldığı söylenebilir.

Rawlinson (1995) yaratıcı düşünmeyi; daha önce aralarında herhangi bir ilişki kurulmamış nesnelere ya da fikirler arasında ilişki kurulması olarak tanımlamıştır. Dağlıoğlu (2010) yaşamımızda karşılaştığımız sorunlara çözüm ürettiğimiz takdirde ya da algımızın derinliklerinde yeni ilişkiler kurduğumuzda yaratıcı bireyler olabileceğimizi ifade etmiştir.

Ülger (2014)'e göre yaratıcı düşünme, çok yönlü, önceden kestirilemeyen, gelişmeye ve yeniliğe açık, özgün ve yenilikçi ürünler ortaya koyan sıra dışı bir düşüncedir. Yaman ve Yalçın (2005)'in çalışmasında ise yaratıcı düşünme, bireyin bilinç halinde gerçekleştirdiği, zihinsel süreçleri içeren dinamik bir faaliyet olarak tanımlanmıştır.

Aktamış ve Ergin (2006)'in tanımına göre yaratıcı düşünme, sorunları ve eksiklikleri fark eden, düşünce ve varsayımlar ortaya koyan, orijinal düşünce üretebilen ve düşünceler arasındaki ilişkiyi fark edebilen, düşünceleri geliştirerek yeni fikirler elde eden bir ürün ve tahmin yaklaşımıdır.

Karalı (2012)'nin yaptığı tanıma göre yaratıcı düşünme farklı düşüncelerin birbirleriyle birleşmesidir. Benzer bir tanım olarak Allahverdi (2009) yaratıcı düşünmeyi, aralarında daha önce hiç bağlantı kurulmamış düşünceler arasında bağlantı kurulması olarak ifade etmiştir. Bu tanımlara paralel olarak Yıldırım (2007) yaratıcı düşünmeyi, bireyin zihinsel güçlerini etkili bir şekilde kullanarak ve problemleri net bir biçimde algılayarak var olan ya da yeni yolları takip ederek farklı bir fikir, ürün ya da tasarımı meydana getirme süreci olarak tanımlamaktadır.

Ürkmez (2006) yaptığı çalışmada yaratıcı düşüncenin yıkıcı ve ayrıştırıcı olduğunu belirterek yaratıcı düşünmenin bir şeyi parçalara ayırıp daha sonra bu

parçaları birleştirmek ve özgün bir ürün ortaya koymak olduğunu ifade etmiştir. Arık (1990) ise yaratıcı düşünmenin, tahminlerin ya da sonuçların yeni, özgün, akıllıca ve ender olması anlamına geldiğini ve yaratıcı düşünen bireylerin, güncel konulara ilgi duyan ve araştıran, gözlem yapıp tahminlerde bulunan ve yeni sonuçlar ortaya koyan kişiler olduğundan bahsetmiştir.

Oech (2009)'e göre yaratıcı düşünme, yeni fikirler arayıp bilgilerimizi ve tecrübelerimizi sınavacağımız yeni bir bakış açısı ortaya koyar. Birey alışılmışın dışına çıkarak yeni fikirler arar ve yeni deneyimler elde eder. İlk denemelerde sonuç alamasa ya da kullanışlı fikirler elde edemese bile bu denemeleri yeni fikirler üretebilmek için bir basamak olarak kullanır. Sonuç olarak birey yaratıcı düşünmesini kullanarak özgün ve güncel fikirlere ulaşır.

Özcan (2000)'a göre yaratıcı düşünme düşüncelerin gerçekliğine ulaşarak; sebatlı, cesaretli, serinkanlı, dayanıklı ve sabırlı olma gibi sıfatları taşıyabilmeyi ve bunların farkında olarak hareket edebilmeyi sağlar. Ayrıca yaratıcı düşünce benzeri bulunmayan, irdeleyen, araştıran ve inceleyen, incelediklerinde değiştirebilme fırsatı arayan bir düşünme şeklidir.

Yenilmez ve Yolcu (2007)'ya göre yaratıcı düşünme duyuşal ve zihinsel faaliyetlerin tümünde ve her çalışmanın içinde barınan bir düşünme şeklidir. Yaratıcılık süreç olduğu kadar ortaya bir ürün koyan bir sonuç olarak da düşünülebilir.

Emir ve Bahar (2003)'a göre yaratıcı düşünme problemlere çözümler üretmeyi, parçalardan bütünlere ulaşmayı ve sonuç olarak bir ürün meydana getirmeyi hedefleyen bir düşünme biçimidir. Yaratıcılık ise sıra dışı olmak, denememiş yollar denemek, bilinmeyeni aramak, taklit etmemek ve tespit edilen probleme göre yeni bir ürün ya da sonuç ortaya koymaktır.

Schonen ve Fusarelli (2008)'ye göre günümüzde karşılaştığı yeni ve güncel bilgileri incelerken beyin esnekliği gösterebilen, karmaşık problemleri çözebilen, işbirlikçi, yenilikçi, aktif ve yaratıcı düşünebilen bireylere ihtiyaç vardır.

May (2010)'e göre yaşadığımız dünyada bilim, fen, teknoloji, mühendislik, politika ve özellikle eğitim alanı olmak üzere tüm bu alanlar köklü bir değişim sürecinin içerisinde ve tüm bu değişimi analiz etmek ve değişime yön vermek için

yaratıcı bireylere ihtiyaç vardır. Değişim ne kadar çoksa yaratıcı bireye olan ihtiyaçta o kadar çoktur.

Yavuzer (1994) yaratıcılığın bireylerin yaşamında ve ilişkilerinde gerekli olduğunu ve yaratıcılığın birkaç nitelikli kişinin ayrıcalığı olmayıp ihtiyaç duyan her bireyin başvurabileceği önemli bir davranış olduğunu ifade etmektedir.

Temizkan (2011) günümüz problemlerini ele alan, problemlere en kısa zamanda yaratıcı çözümler üretebilen ve orijinal ürünler ortaya koyabilmek için hayal gücünü kullanan yaratıcı bireylere olan ihtiyacımızın gün geçtikçe artmakta olduğunu ifade etmiştir. Temizkan'a göre yaratıcı birey; orijinal ve kıymetli bir şeyler ortaya koymak için hayal gücünü kullanan kişidir. Bireyler hayal gücünü yani yaratıcı düşüncelerini harekete geçirdikleri takdirde yeni ve özgün ürünler ortaya koyacaklar, toplumun problemlerine ışık tutacaklar ve değişimin yolunu açacaklardır.

Torrance (1962) ve Aslan (2001)'a göre yaratıcı bireyi diğer bireylerden ayıran birden çok özelliği vardır. Torrance, yaratıcılık becerisi fazla olan bireylerin, daha az yaratıcı olan bireylere göre birtakım farklılıkları olduğunu belirtmiştir. Bu farklılıklar aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 3. Yaratıcı insanlarda bulunan özellikler (Torrance, 1962)

Cesurdur	Yanlış yapmaktan korkmaz
Başkalarının farkındadır	İlginç şeylere meraklıdır
Gizemden hoşlanır	Yalnızlığı sever
Zor işlerle uğraşır	Kararlarında bağımsızdır
Dürüştür	Düşünmede bağımsızdır
Üstünlük taslamaz	Bireyseldir
Kararlıdır	Sezgileri güçlüdür
Duyarlıdır	Sıkılgan değildir
Enerjiktir	Uzlaşıcı değildir
Hata bulucudur	Tuhaf alışkanlıkları vardır
Farklı olmaktan korkmaz	İnatçıdır
Kafası problemlerle doludur	Bazen geri plana çekilir
Karmaşık fikirleri tercih eder	Baskıyı reddeder
Sorgulayıcıdır	Azimlidir
Dış uyarılara açıktır	Kendine güvenir
Başkalarının fikirlerine açıktır	Özgüvene sahiptir
Espriden anlar	Uzak hedeflerle uğraşır
İçtendir	İnatçıdır
Küçük detaylarla ilgilenmez	Saati saatine uymaz
Şüphesizdir	Bazen terbiyesizdir
Saftır	Hayalperesttir
Çok yönlüdür	Risk almada isteklidir

Yaratıcı düşünme becerisine sahip bireyler yukarıdaki tabloda belirtilen birçok özelliğe sahiptir. Bireyde bu niteliklerin hepsinin bulunması mümkün olmamakla birlikte yapılan araştırmalarla bu niteliklerin birçoğunun yaratıcı düşünme becerisi yüksek bireylerde bulunduğu belirlenmiştir (Çınar, 2007).

Gardner (1993)'a göre yaratıcı birey problemleri tanımlayan, problemlerin çözümünde farklı yollar deneyen ve bunların sonucunda problemlere çözüm getiren kişidir. Yaratıcı birey etrafında gerçekleşen sorunlara duyarlıdır ve bu sorunları çözüme kavuşturmak için çabalar. Ayrıca incelediği sorunları daha önce denenmemiş yollarla çözecek zihinsel güç ve özgüven barındırır. Yaratıcı bireyler içlerinde barındırdıkları özgüven ve zihni güç sayesinde sorunlara yaratıcı ve özgün çözümler getirir.

Duman (2007) yaratıcı bireylerin özelliklerini bilişsel beceriler, motivasyon- ilgi ve kişilik başlıkları altında ele almıştır:

- **Bilişsel Beceriler:** Hatırlama ve değerlendirme yapmayı kapsayan temel bilişsel beceriler yaratıcı düşünebilmek için gereklidir. Orijinallik, duygusallık ve esneklik gibi birbirinden farklı elementler yaratıcı düşünme için zorunludur. Yaratıcı düşüncenin diğer özellikleri problemi sezebilme ve bazı belirsizliklerin varlığını anlayabilmedir.
- **Motivasyon-İlgi:** Yaratıcı insanlar meraklıdır; düşünceleri işlemeyi severler. Mücadele etmek için arayıştadırlar ve bulduklarında karmaşık olanı seçerler. Yeni yollar araştırmayı severler.
- **Kişilik:** Yaratıcı insanlar bağımsız, risk almaya yatkın, araştırmacı, maceracı ve karışıkırlar. Aynı zamanda mükemmel bir espri anlayışına sahiptirler ve başkalarıyla bir arada olsalar bile kendilerini yalnız görürler.

Kaufman ve Beghetto (2019)'ya göre yaratıcı birey yetiştirebilmek için önce toplumun yaratıcılık ile ilgili yargılarının değiştirilmesi, yaratıcılığın eğitim ve öğretim programlarına eklenmesi son olarak da eğitimde en önemli yere sahip eğitimcilerin görevlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Yaratıcılık denince akla sanat dallarıyla ilgili alanlar akla gelmekte ve yaratıcılık yalnızca sanatla sınırlı tutulmamalıdır. Özellikle ilköğretim ele alınırsa bu düzeyde yaratıcılık müzik ve görsel sanatlar gibi derslerle sınırlandırılmamalı, yaratıcılık var olan her alanda harekete geçirilmelidir.

Yaratıcı düşünme becerilerini destekleyen eğitim ortamları, bireyin etkin, öğrenmeye ve yeni konulara ilgili olmasını sağlar. Derslerde bireyin yaratıcılık düzeyine yönelik yöntem ve tekniklerin kullanılması ise bireyin tam öğrenmesini

aynı zamanda eğlenirken öğrenmesini gerçekleştirir (Balta, 2011). Bu durumda derslerde yaratıcılığa yönelik etkinliklere yer verilmesi hem bireyin tam öğrenmesini sağlayacak hem de yaratıcı düşünme becerisine katkı sağlayacaktır.

Tüm bu bilgileri ele aldığımızda bireylerin düşüncelerini açık bir şekilde ifade edebilecekleri ve yaratıcı düşüncelerini diğer bireyler ile paylaşabilecekleri yeni ve özgün ortamlar oluşturulmalıdır. Oluşturulan bu ortamlar takip altında tutulmalı ve bireylerin birbirlerinin fikirlerine saygı duymaları ve önem vermelerine dikkat edilmelidir. Bireylerin aktif olarak buldukları bu işbirlikli ortamların, bireylere yaratıcı düşünme becerisini kazandırmada önemli bir yol olacağı düşünülmektedir (Birişçi ve Karal, 2011).

2.3.İlgili Araştırmalar

1980’li yıllardan bu yana düşünme üzerine yapılmış birçok çalışma mevcuttur. Farklı tür ve düzeylerde yapılan bu çalışmalardan eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme eğilimlerini/becerilerini ele alan bazı çalışmalara aşağıda değinilmiştir.

2.3.1.Eleştirel Düşünme Eğilimi/Becerisi İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Aşağıdaki tabloda eleştirel düşünme eğilimi/becerisi ile ilgili yapılmış bazı çalışmaların örneklem, yöntem, veri toplama araçları ve sonuçlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 4. Eleştirel Düşünme Eğilimi/Becerisi İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Araştırmacı	Örneklem	Yöntem	Veri Toplama Araçları	Sonuçlar
Özdemir, Buyruk ve Güngör (2018)	405 Öğretmen adayı	Tarama deseni	Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği, Liderlik Yönelimi Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu	Eleştirel düşünme ile değişkenler arasında anlamlı farklılıklar bulunamamıştır. Eleştirel düşünmenin analitiklik, meraklılık ve kendine güven boyutları ile liderlik yönelimleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur.
Yılmaz (2017)	327 Öğretmen adayı	İlişkisel Tarama Modeli	Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği, Yanal Düşünme Eğilimi Ölçeği	Eleştirel düşünme ve yanal düşünme eğilimleri arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Koçak,	433	Tarama	Kişisel Bilgi	Öğretmen adaylarının eleştirel

Kurtlu, Ulaş ve Epçaçan (2015)	Öğretmen adayı	Modeli	Formu, California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği, Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutum Ölçeği	düşünme düzeyleri ile okumaya yönelik tutumları arasında ise düşük, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir
Yeşilpınar ve Doğanay (2014)	35 Sınıf öğretmeni ve 35 Sınıf öğretmeni adayı	Olgu Bilim Deseni, Görüşme Yöntemi	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının birçoğunun eleştirel düşünmenin öğretimine yönelik kendilerini yeterli buldukları sonucuna ulaşılmıştır.
Sağlam ve Büyükuysal (2013)	139 Öğretmen Adayı	Nicel ve Nitel Yaklaşım	California Eleştirel Düşünme Ölçeği, Odak Grup Görüşmesi	Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinin genel olarak düşük olduğu ve eleştirel düşünme düzeylerinin sadece cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Eleştirel düşünmenin önündeki engellerin geleneksel ve ezberci eğitim anlayışının devam etmesi asıl sebep olarak görülmektedir.
Karalı (2012)	1247 Öğretmen adayı	Tarama deseni	Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği	Adayların eleştirel düşünme eğilimlerinin “iyi düzey” de olduğu ve araştırmada ele alınan değişkenler ile eleştirel düşünme arasında anlamlı farklılıklar tespit edildiği sonucuna varılmıştır.
Gök ve Erdoğan (2011),	103 Öğretmen adayı	Nicel araştırma yöntemi	Torrance Yaratıcı Düşünme Testi, California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği	Yaratıcı düşünmenin cinsiyet, akademik başarı, anne eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaştığını; eleştirel düşünme eğiliminin ise hiçbir değişkenden etkilenmediği sonucuna ulaşmışlardır.
Acun, Demir ve Göz (2010)	93 Öğretmen adayı	Tarama Modeli	Vatandaşlık Yeterlilikleri Ölçeği, Cornell Eleştirel Düşünme Testi Z Düzey (CEDTDZ)	Öğretmen adaylarının vatandaşlık konularına ait bilgi düzeyleri, sergiledikleri vatandaşlık davranışları ve vatandaşlık konularına atfettikleri önem seviyesi oldukça yüksek bulunmuştur. Ayrıca öğretmen adaylarının vatandaşlık yeterlilikleri ile eleştirel düşünme becerileri arasında orta düzeyde bir ilişki ortaya çıkmıştır.
Korkmaz (2009)	480 Öğretmen adayı	Tarama Modeli	California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği	Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilim ve düzeylerinin orta olduğu, eğitim fakültesinde alınan eğitimin yeterince katkı sağlamadığı ve cinsiyet ve bölüm faktörlerinin farklılaştırmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
Dutoğlu ve Tuncel (2008)	374 Öğretmen adayı	Tarama Modeli	Kişisel Bilgi Formu, California Eleştirel Düşünme Eğilimi	Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ve duygusal zeka düzeyleri arasında pozitif yönlü düşük ve orta derecede bir ilişki tespit

			Ölçeği, Bar-On Duygusal Zeka Anketi	etmişler ve öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ve duygusal zeka düzeylerinin yeterince gelişmediği sonucuna ulaşılmıştır.
Hamurcu, Akamca ve Günay (2005)	53 Öğretmen adayı	Nitel Araştırma Yöntemi	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	Öğretmen adaylarının eleştirel düşünmeye yönelik görüşlerinin netleşmemiş olduğu, düşünme sürecinin öğelerini bildiklerini ancak bunların sentezini yapamadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Yukarıdaki tabloda eleştirel düşünme eğilimi/becerisi ile ilgili yapılmış bazı çalışmaların örneklem, yöntem, veri toplama araçları ve sonuçlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Bu bilgilere göre tabloda 2005-2018 yılları arasında eleştirel düşünme eğilimi ile ilgili seçilen 11 çalışmaya yer verilmiştir. Çalışmaların örneklemine bakıldığında örneklem sayısı 53 ve 1247 arasında değişmektedir. Çalışmaların çoğunda yöntem olarak tarama modeli tercih edilmiş ve bunun dışında nitel yöntemlerden olan görüşmeye başvurulmuştur.

Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerini inceleyen bu çalışmalarda veri toplama aracı olarak çoğunlukla anket/ölçek kullanıldığını görmekteyiz. Çalışmaların sonuçları incelendiğinde eleştirel düşünme eğiliminin; cinsiyet, ebeveyn eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi, gelinen ilin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi, sınıf düzeyi, akademik başarı, bölüm gibi değişkenler açısından anlamlı olarak farklılaştığı ya da bir farklılaşma oluşmadığı gibi farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca eleştirel düşünme eğilimi ile liderlik yönelimleri, yanal düşünme, okumaya yönelik tutumlar, vatandaşlık yeterlilikleri ve duygusal zeka düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

2.3.2. Yaratıcı Düşünme Eğilimi/Becerisi İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Aşağıdaki tabloda yaratıcı düşünme eğilimi/becerisi ile ilgili yapılmış bazı çalışmaların örneklem, yöntem, veri toplama araçları ve sonuçlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 5. Yaratıcı Düşünme Eğilimi/Becerisi İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Araştırmacı	Örneklem	Yöntem	Veri Toplama Araçları	Sonuçlar
Bakaç ve Özen	429	Betimsel	Ne Kadar	Öğretmen adaylarının yaratıcılık algı

(2016)	öğretmen adayı	Tarama Modeli	Yaratıcısız Ölçeği	düzeylerinin ortanın üzerinde olduğu ve yaratıcılık algı düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği, bölüm ve üniversiteye giriş puan türüne göre ise anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.
Köse, Çelik Ercoşkun ve Balcı (2016)	409 öğretmen adayı	Betimsel Tarama Modeli	Ne Kadar Yaratıcısız Ölçeği, Problem çözme envanteri	Öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme ve problem çözme becerileri arasında orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.
İşleyen ve Küçük (2013)	140 öğretmen adayı	Betimsel Araştırma	Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (TYDT)	Torrance yaratıcı düşünce testinin hem sözel kısmında hem de şekilsel kısmında sınıf öğretmeni adayları lehinde anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Birişçi ve Karal (2011)	34 öğretmen adayı	Deneysel Yöntem	Yaratıcı Düşünme Becerisi Ölçeği	İşbirlikli çalışmaların öğretmen adaylarının yaratıcı düşüncelerine etkide bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Özerbaş (2011)	20 öğrenci	Ön Test- Son Test Kontrol Gruplu Gerçek Deneme Modeli	Fen ve Teknoloji Başarı Testi	Yaratıcı düşünme yöntemine uygun olarak tasarlanmış öğrenme ortamında öğrenmelerini gerçekleştiren deney grubu öğrencilerinin akademik başarılarının, kontrol grubu öğrencilerine göre daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır..
Can Yaşar ve Aral (2010)	210 öğrenci	Tarama Modeli	Genel Bilgi Formu, Yaratıcı Düşünme-Resim Oluşturma Testi (YD-ROT)	Okul öncesi eğitim alan çocukların yaratıcı düşünme puanları okul öncesi eğitim almamış çocukların puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Yaman ve Yalçın (2005)	220 öğrenci	Yarı Deneysel Araştırma Yöntemi	Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (TYDT)	Probleme dayalı öğrenme yaklaşımının, yaratıcı düşünmeyi geleneksel öğretim yöntemlerinden daha fazla geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.
Çetingöz (2002)	116 öğretmen adayı	Genel Tarama Modeli	Öğrenci Tanıtım Formu, Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (Sözel A Formu)	Öğretmen adaylarının yaşlarının, okulöncesi eğitim durumlarının ve buldukları sınıflara göre anlamlı farklılıklar gösterdiği, mezun oldukları lise türü ve anne baba eğitim düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yukarıdaki tabloda yaratıcı düşünme eğilimi/becerisi ile ilgili yapılmış bazı çalışmaların örnekleme, yöntem, veri toplama araçları ve sonuçlarına ilişkin bilgilere

yer verilmiştir. Bu bilgilere göre tabloda 2002-2016 yılları arasında yaratıcı düşünme eğilimi ile ilgili seçilen sekiz çalışmaya yer verilmiştir. Çalışmaların örneklemlerine bakıldığında örneklem sayısı 20 ve 429 arasında değişmektedir. Çalışmaların çoğunda yöntem olarak betimsel tarama modeli tercih edilmiş ve bunun dışında deneysel yöntemlere yer verilmiştir. Öğretmen adaylarının ya da öğrencilerin yaratıcı düşünme eğilimlerini inceleyen bu çalışmalarda veri toplama aracı olarak çoğunlukla test/ölçek kullanıldığını görmekteyiz.

Çalışmaların sonuçları incelendiğinde yaratıcı düşünme eğiliminin; cinsiyet, ebeveyn eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi, gelinen ilin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi, sınıf düzeyi, akademik başarı, bölüm gibi değişkenler açısından anlamlı olarak farklılaştığı ya da bir farklılaşma oluşmadığı gibi farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca yaratıcı düşünme eğilimi ile problem çözme becerileri, işbirlikli çalışmalar ve probleme dayalı öğrenme arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Dünyada ve ülkemizde eleştirel ve yaratıcı düşünme konusunda gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında, eleştirel ve yaratıcı düşünme çalışmalarının, bireylerin bilişsel ve sosyal-duygusal yönden gelişimlerine olumlu katkılar sağladığı görülmektedir. Eğitim sisteminin amaçlarından biri de; bireylerin olumlu gelişme göstermelerine katkıda bulunmak ve problem çözmelerini sağlamaktır. Bireylerin duygu ve düşüncelerini ifade edebilmeleri ve kendilerini denetleyebilmeleri yönünde bireyleri bilinçlendirmek ve onlara disiplin kazandırmak çok önemlidir. Bu nedenle öğretmen adaylarının eleştirel ve yaratıcı düşünme eğilimlerinin belirlenmesi ve bu becerilerin karşılaştırılmasını amaçlayan çalışmamızın yürütülmesine karar verilmiştir.

3.YÖNTEM

BÖLÜM III

Araştırmanın bu bölümünde araştırmada izlenen bilimsel yaklaşım “araştırma modeli”, araştırmanın “çalışma grubu”, “verileri toplama araçları”, “geçerlik ve güvenilirlik” ve “verilerin analizi” başlıkları altında açıklanmaya çalışılmıştır.

3.1.Araştırma Modeli

Bir grubun istenen özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalara tarama (survey) araştırması denir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017). Bu çalışmada, sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel ve yaratıcı düşünme eğilimlerinin belirlenmesi ve karşılaştırılması amacıyla betimsel araştırma yöntemlerinden olan tarama araştırması kullanılmıştır. Tarama araştırmaları, geniş örneklem için tercih edilen bir yöntemdir. Geniş örnekleme ulaşmanın en kolay yolu ise anketlerdir. Anketler yoluyla nicel veriler toplanır ve elde edilen verilerle istatistiksel işlemler yapılarak genellemelere ulaşılmaya çalışılır (Çepni, 2014).

3.2.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalında öğrenim görmekte olan 52’si birinci ve 69’u üçüncü sınıfta olmak üzere toplam 121 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

3.3.Verileri Toplama Araçları

Çalışmada öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi puanlarının belirlenmesi amacıyla veri toplama aracı olarak Battal ve Karalı (2012)’nin geliştirmiş olduğu 21 maddelik beşli likert tipi anket ve yaratıcı düşünme puanlarının belirlenmesi amacıyla Akay (2006) tarafından Türkçeye yeniden uyarlanıp geçerlik güvenilirliği yapılan ve orijinali Whetton ve Cameron (2002) tarafından “How Creative Are You?” (Ne Kadar Yaratıcısınız?) başlığıyla yayımlanmış ölçek kullanılmıştır. Aşağıda ölçeklerin genel puanlamasıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.3.1. Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği

Araştırmada kullanılan Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği Battal ve Karalı (2012) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek geliştirilirken, tamamen katılıyorum ile hiç katılmıyorum arasında sınırlandırılmış, beşli olarak derecelendirilmiş 21 maddelik Likert tipi ölçek tercih edilmiştir. Yapılan literatür taraması sonucunda Battal ve Gabennesch'in sınıflandırmasına dayalı olarak ölçeğin "Beceri Boyutu" ve "Değer Boyutu" olmak üzere iki boyutlu olarak kullanılması sonucuna ulaşılmıştır (Karatlı, 2012).

Eleştirel düşünmenin beceri boyutuna sahip olmayan bireylerin duygudaşlık yeteneği, karar verme, karşılaştırma yapma gibi becerileri gelişmemiştir. Bunlar gibi becerileri gelişmemiş bireyler alınan kararları sorgulamadan kabul etme eğilimindedir. Oysa eleştirel düşünme becerileri gelişmiş bireyler kolayca karar verebilir, ulaştığı bilgilerde kanıt kullanabilir ve kaynakları sorgulayabilirler.

Değer boyutunda eleştirel düşünebilen bireyler diğer bireylerin fikirlerini dinlerken sabırlıdır, kendilerine ya da başkalarına yapılan eleştirilere karşı hoşgörü gösterirler ve başkalarının görüşlerinin de kendi görüşleri kadar önemli olduğuna inanırlar. Kendi değer ve inançlarını ölçütler dâhilinde her zaman tartışmaya hazır; problemlerin çözümlemede akıl yürütmenin kültür ve inançlar kadar belirleyici bir faktör olduğunun farkındadırlar (Karatlı, 2012).

Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeğinin genel puanlamasında beşli olarak derecelendirilen ölçekten elde edilen veriler her bir madde için "En iyi: 5, İyi: 4, Orta: 3, Düşük: 2, En düşük: 1" olarak puanlandırılmış ve SPSS programına aktarılmıştır.

Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeğinden alınabilecek toplam puanlar en az 21 ve en çok 105 puan arasında yer almaktadır. Bu puanlar beş kategoride derecelendirilmiş ve değerler En İyi Seviye, İyi Seviye, Orta Seviye, Düşük Seviye ve En Düşük Seviye olarak belirlenmiştir. Belirlenen değerler Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği Derecelendirme Puanları (Karatlı, 2012)

Derece	Puan Aralığı
En iyi seviye	89-105
İyi seviye	72-88
Orta seviye	55-71

Düşük seviye	38-54
En düşük seviye	21-37

Tablo 6’da görüldüğü üzere Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği derecelendirme puanları beş kategoriden oluşmaktadır. 21-37 puan aralığına sahip bireyler en düşük seviye, 38-54 puan aralığına sahip bireyler düşük seviye, 55-71 puan aralığına sahip bireyler orta seviye, 72-88 puan aralığına sahip bireyler iyi seviye ve 89-105 puan aralığında olan bireyler ise en iyi seviye eleştirel düşünme becerisine sahip bireyler olarak nitelendirilmektedir.

3.3.2.Yaratıcı Düşünme Eğilimi Ölçeği

Sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerinin belirlenmesi için, Akay (2006) tarafından Türkçe’ye yeniden uyarlanıp geçerlik güvenirliği yapılan ve orijinali Whetton ve Cameron (2002) tarafından “How Creative Are You?” (Ne Kadar Yaratıcısınız?) başlığıyla yayımlanmış ölçek kullanılmıştır.

Yaratıcı düşünme ölçeği, öğrencilerin yaratıcı kişiliklerinin, sahip olduğu tutumların, değerlerin ve ilgilerinin belirlenmesi amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin ilk bölümünde yer alan 39 madde için “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum” seçenekleri sunulmakta ve katılımcılardan kendilerine en uygun olan yalnız bir seçeneği işaretlemeleri istenmektedir.

Ölçekte yer alan maddelerin puanlamaları birbirlerinden farklıdır. Bir maddeden alınabilecek en düşük puan -2 iken, en yüksek puan ise 4’tür. Ölçekte yer alan maddelerin sahip oldukları puan değerleri Tablo 7’de gösterilmektedir (Akay, 2006).

Tablo 7. Yaratıcılık Ölçeğinde Yer Alan Maddelerin Puan Değerleri (Akay, 2006)

Madde No	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
1	0	1	2
2	0	1	2
3	4	1	0
4	-2	0	3
5	2	1	0
6	-1	0	3
7	3	0	-1
8	0	1	2
9	3	0	-1
10	1	0	3

11	4	1	0
12	3	0	-1
13	2	1	0
14	4	0	-2
15	-1	0	2
16	2	1	0
17	0	1	2
18	3	0	-1
19	0	1	2
20	0	1	2
21	0	1	2
22	3	0	1
23	0	1	2
24	-1	0	2
25	0	1	3
26	-1	0	2
27	2	1	0
28	2	0	-1
29	0	1	2
30	-2	0	3
31	0	1	2
32	0	1	2
33	3	0	-1
34	-1	0	2
35	0	1	2
36	1	2	3
37	2	1	0
38	0	2	2
39	-1	0	2

Ölçeğin ikinci bölümünde yer alan 40. madde dereceleme ölçeği türünde değildir. Bu maddede 54 tane sıfat yer almaktadır. Bu sıfatların puan değerleri 0 ile 2 arasında değişmektedir. Öğrencilerden bu sıfatlardan 10 tanesini işaretlemeleri istenmiş ve işaretlenen sıfatların puan değerleri de her öğrencinin toplam yaratıcılık puanlarına eklenmiştir (Akay, 2006).

Aşağıda Akay (2006) tarafından öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları puan ortalamalarına göre belirlenen yaratıcılık grupları yer almaktadır. Bu gruplardan 10'dan az puan aralığına sahip öğretmen adayları için kullanılan "Yaratıcılığı olmayan" yaratıcılık grubu, yaratıcılık seviyesi olmayan birey olmayacağından dolayı "Yaratıcılığı Zayıf" olarak değiştirilmiştir.

Tablo 8. Yaratıcı Düşünme Ölçeği Yaratıcılık Grupları (Akay, 2006)

Yaratıcılık Grubu	Puan Aralığı
Yaratıcılığı Zayıf	10'dan az
Ortanın Altında Yaratıcı	10-19
Orta	20-39

Ortanın Üzerinde Yaratıcı	40-64
Oldukça Yaratıcı	65-94
Olağanüstü Yaratıcı	95-116

Tablo 8 incelendiğinde 10'dan az puana sahip olan bireyler yaratıcılığı zayıf, 10-19 puan aralığına sahip bireyler ortanın altında yaratıcı, 20-39 puan aralığında olan bireyler orta, 40-64 puan aralığında olan bireyler ortanın üzerinde yaratıcı, 65-94 puan aralığındaki bireyler oldukça yaratıcı ve 95-116 puan aralığına sahip bireyler ise olağanüstü yaratıcı düşünme becerisine sahip bireyler olarak gruplandırılmıştır.

3.4.Araştırmada Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada konusu için incelenen ve kullanılması hedeflenen “Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği” ve “Ne Kadar Yaratıcısınız?” adlı ölçeklerin kullanılması ve uygulanması için gerekli izinler alındıktan ve uzman görüşlerine başvurulduktan sonra araştırmanın pilot uygulamasına başlanmıştır.

Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması amacıyla Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği 2017-2018 eğitim öğretim döneminde birinci ve üçüncü sınıfta öğrenim görmekte olan 116 öğretmen adayıyla pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Ölçek uygulandıktan sonra güvenilirliğin belirlenmesi amacıyla Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmış ve bu değer 0,68 bulunarak ölçeğin oldukça güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

2018-2019 eğitim öğretim döneminde ölçekler yeniden uygulanmak üzere katılımcılara dağıtılmadan önce araştırma konusuyla ilgili kısa bir bilgi verilmiş, fikirlerini daha rahat ifade edebilmeleri ve sorulara samimi cevap vermeleri açısından isim gizliliği sağlanacağı söylenmiştir.

Ölçek uygulandıktan sonra puanların güvenilirliğini hesaplamak için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı kullanılmıştır ve pilot uygulamada çıkan değere yakın bir şekilde bu değer 0,69 tespit edilmiştir. Cronbach Alfa katsayısı, birden fazla uygulamaya gerek kalmadan, ölçme aracıyla yapılan tek ölçümün, kendi içinde ne kadar tutarlı olduğunu ifade eder (Can, 2017).

3.5.Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin toplanabilmesi için “Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği” ve “Yaratıcı Düşünme Ölçeği” araçlarından yararlanılmıştır. Araştırma modeline uygun olarak yapılan ölçümler sonucunda, elde edilen verilerin çözümlenmesi ve analiz edilmesi için IBM SPSS Statistics 23 paket programı kullanılmıştır. Örneklem genişliği 30’dan büyük (N=121) olduğu ve veriler normal dağılım gösterdiği için (Tablo 9) parametrik testler kullanılmıştır.

Bağımlı değişkenlerden eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme eğilimlerinin ortalamalarıyla, sınıf düzeyi ve cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla Independent Samples t-Test (Bağımsız Örneklem İçin t-Testi) yapılmıştır. Bağımsız değişkenlerden aile geliri ve ebeveyn eğitim düzeyi ile bağımlı değişkenlerden eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme eğilimi ortalamaları arasında anlamlılık olup olmadığını belirlemek için ise tek yönlü varyans analizi (F Testi) yapılmıştır.

4.BULGULAR VE YORUM

BÖLÜM IV

Bu bölümde, Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği ve Yaratıcı Düşünme Ölçeğinden toplanan verilerin analiz edilmesi sonucunda, problem ve alt problemler dikkate alınarak elde edilen bulgular tablolaştırılmış ve analiz sonuçlarına ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

Aşağıdaki tabloda eleştirel düşünme eğilimi ve yaratıcı düşünme ölçeklerine ait normallik testinin sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 9. Kolmogorov-Sminov Normallik Testi Sonuçları

	Katılımcı Sayısı	p değeri
Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği	121	,08
Yaratıcı Düşünme Ölçeği	121	,20

Testte görülen p değeri 0.05'ten büyük olması normalliğin sağlandığı anlamına gelmektedir. $p > 0.05$ olduğundan verilerin normal dağıldığı kabul edilir.

Varyansların homojenliğinin kontrolü için ise "Test of Homogeneity of Variances" yapılmıştır.

Tablo 10. Sınıf, Cinsiyet, Aile Geliri ve Ebeveyn Eğitim Düzeyi Değişkenlerine Göre Varyansların Homojenlik Testi

Değişken	Ölçek	p değeri
Sınıf Düzeyi	Eleştirel Düşünme Eğilimi	0,05
	Yaratıcı Düşünme Eğilimi	0,51
Cinsiyet	Eleştirel Düşünme Eğilimi	0,27
	Yaratıcı Düşünme Eğilimi	0,92
Aile Gelir Düzeyi	Eleştirel Düşünme Eğilimi	0,76
	Yaratıcı Düşünme Eğilimi	0,97
Ebeveyn Eğitim Düzeyi	Eleştirel Düşünme Eğilimi	0,87
	Yaratıcı Düşünme Eğilimi	0,86

Eleştirel düşünme eğilimi ve yaratıcı düşünme eğilimi p değerleri 0.05'ten büyük olduğundan sınıf, cinsiyet, aile geliri ve ebeveyn eğitim düzeyi değişkenlerine göre grupların varyansları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

4.1.Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri

Bu bölümde eleştirel düşünme eğiliminin sınıf öğretmenliği birinci ve üçüncü sınıf öğretmen adaylarında ne düzeyde olduğu ve bu düzeyin sınıf, cinsiyet, aile gelir düzeyi ve ebeveyn eğitim düzeyi değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği tablo ve açıklamalarla sunulmuştur.

Aşağıda Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi birinci ve üçüncü sınıfta öğrenim görmekte olan sınıf öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi ölçeğinin tamamından ve alt boyutlarından aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış ve bu değerlere Tablo 11'de yer verilmiştir.

Tablo 11. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimi Puanlarının Aritmetik Ortalamaları (N=121)

	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Değer Boyutu	25,50	4,34
Beceri Boyutu	42,26	5,30
Eleştirel Düşünme Eğilimi	67,76	7,51

Tablo 11'de görüldüğü üzere Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği ve alt boyutlar incelendiğinde, adayların değer boyutundan aldıkları puanların aritmetik ortalaması 25,50 ve standart sapması 4,34 olarak hesaplanmıştır. Tespit edilen değerlere göre öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları puanlar 24-30 puan aralığında olduğundan eleştirel düşünmenin değer boyutunda orta seviyede oldukları söylenebilir. Öğretmen adaylarının beceri boyutundan aldıkları puanların aritmetik ortalaması 42,26 ve standart sapması 5,30 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan değerlere göre öğretmen adaylarının eleştirel düşünmenin beceri boyutunda 42-51 puan aralığında olduğundan iyi seviyede oldukları tespit edilmiştir.

Öğretmen adaylarının iki boyuttan oluşan Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği'nin tamamından aldıkları puanların aritmetik ortalaması 67,76 ve standart sapması 7,51'dir. Bulunan değerlere göre aritmetik ortalama 55-71 puan aralığında

olduğundan öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin orta seviyede olduğu söylenebilir. Oysa eğitimin önemli bir sürecinde görev alacak olan sınıf öğretmen adaylarının eleştirel bireyler yetiştirebilmeleri için eleştirel düşünme eğilimlerinin ortanın üzerinde çıkması beklenmektedir.

Eğitim kurumları erken çocukluk döneminden başlamak üzere tüm bireylere ulaşabildiği en temel noktadan başlayarak eleştirel ve yaratıcı düşünebilme eğilimini kazandırmalıdır. Bireye bu eğilimleri kazandıracak olan kişi de tartışmasız öğretmenlerdir. Özellikle erken yaşlara hitap eden ve eğitimin büyük bir bölümünde rol alan sınıf öğretmenleri bireylere eleştirel ve yaratıcı düşünme becerisini kazandırmak için çeşitli yöntem, teknik ve uygulamalar kullanılmalı, derslerini bu becerileri kazandırmak üzerine programlamalıdır.

İlgili araştırmaların çoğunda eleştirel düşünme eğilimleri düzeyi araştırılmış ve farklı sonuçlar alındığı görülmüştür. Bu çalışmalardan Güven ve Kürüm (2008)'ün yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının çok büyük bir bölümünün genel eleştirel düşünme eğilimlerinin düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Emir (2012)'in eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerini incelediği çalışmada sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin ve Türkçe öğretmenliği bölümü öğrencilerinin diğer bölümlere göre eleştirel düşünme düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Yılmaz Özelçi (2012)'nin çalışması incelendiğinde öğretmen adaylarının genel olarak ortalamanın üstünde eleştirel düşünme tutumuna sahip oldukları görülmektedir. Ilıman Püsküllüoğlu ve Altınkurt (2018)'un çalışmalarında ise öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimleri orta düzeyin üzerinde bulunmuştur. Beşoluk ve Önder (2010)'in ve Korkmaz (2009)'in çalışmasında öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilim ve düzeylerinin çalışmamıza benzer şekilde orta düzeyde olduğu saptanmıştır.

4.1.1.Öğretmen Adaylarının Sınıf Düzeyi ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre Eleştirel Düşünme Eğilimi Düzeyleri

Öğretmen adaylarının sınıf düzeyi ve cinsiyet değişkenleri açısından eleştirel düşünme eğiliminden aldıkları puanların ortalamalarını ve ortalamalar arası farkın ne düzeyde anlamlı olduğunu tespit etmek amacıyla t testi yapılmıştır. Yapılan analize ait bulgular Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimi Puanlarının Sınıf Düzeyi ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre Aritmetik Ortalamaları ve t Testi Sonuçları

Değişken	Ölçek	Kategori	Katılımcı Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	"t" değeri	P
Sınıf	Değer Boyutu	1.sınıf	52	25,60	3,93	-0,20	0,84
		3.sınıf	69	25,43	4,70		
	Beceri Boyutu	1.sınıf	52	42,04	5,24	-0,39	0,70
		3.sınıf	69	42,42	5,37		
	Eleştirel Düşünme Eğilimi	1.sınıf	52	67,63	6,40	-0,16	0,87
		3.sınıf	69	67,86	8,30		
Cinsiyet	Değer Boyutu	Kız	91	24,95	3,97	-2,46	0,02
		Erkek	24	27,33	5,13		
	Beceri Boyutu	Kız	91	42,07	5,58	-1,41	0,16
		Erkek	24	43,75	3,35		
	Eleştirel Düşünme Eğilimi	Kız	91	67,01	7,40	-2,43	0,02
		Erkek	24	71,08	6,88		

Eleştirel düşünme eğilimi ile sınıf düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını ortaya koymak için yapılan bağımsız örneklemeler için t testinde, ölçeğin değeri $[t = -0,20, p > 0,05]$ ve beceri $[t = -0,39, p > 0,05]$ alt boyutlarında ve ayrıca tamamında birinci sınıf öğretmen adaylarının aritmetik ortalamaları ile (67,63) üçüncü sınıf öğretmen adaylarının aritmetik ortalamaları (67,86) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir $[t = -0,16, p > 0,87]$. Bu durumda sınıf değişkeninin eleştirel düşünme eğilimi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

Sınıf öğretmen adaylarının sınıf düzeylerinin eleştirel düşünme eğilimlerinde bir farklılık yaratmaması Eğitim Fakültelerinin sınıf öğretmen adaylarının bu becerilerini geliştirecek etkinlik ya da uygulamaların yapılmadığını veya az yapıldığını ve eleştirel düşünme becerisini kazandırmak veya geliştirmek için seçmeli bir ders vermediğini akla getirebilir.

Yılmaz Özelçi (2012)'nin çalışması incelendiğinde öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumu toplam ve alt ölçek puanlarına bakıldığında birinci ve

dördüncü sınıf öğretmen adaylarının puanlarının yaklaşık olarak aynı olduğu ve elde edilen puanların sınıf düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Buna karşın Can ve Kaymakçı (2015) yaptığı araştırmada öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri meraklılık, kendine güven, doğruyu arama ve sistematiklik alt boyutlarında sınıf düzeyi değişkenine göre dördüncü sınıflar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Beşoluk ve Önder (2010) ise öğretmen adaylarının sınıf düzeyleri ve eleştirel düşünme eğilimi puanları ortalaması arasında anlamlı bir fark tespit edememişlerdir.

Cinsiyet değişkeni bulgularına göre, erkek öğretmen adaylarının ölçeğin bütününden ve alt boyutlarından aldıkları puanların ortalamaları kız öğretmen adaylarından daha yüksektir. Ölçeğin beceri boyutunda [$t = -1,41, p > 0,05$] anlamlı farklılaşma görülmezken, değer boyutunda [$t = -2,46, p < 0,05$] ve ölçeğin bütününde [$t = -2,43, p < 0,05$] öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile eleştirel düşünme eğilimi düzeyleri arasında erkek öğretmen adayları lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Bu durumu ailelerin çocuk yetiştirirken hala kız erkek ayrımı yaparak yetiştirmeye devam etmesiyle ve erkek bireylere daha çok kendini ifade etme şansı tanınmasıyla açıklayabiliriz.

İlgili araştırmaların çoğunda eleştirel düşünme eğilimleri veya becerileri ile cinsiyet değişkeni arasındaki etki tespit edilmeye çalışılmış ve farklı sonuçlar alındığı görülmüştür. Birinci (2008) cinsiyet değişkeni açısından eleştirel düşünme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmediğini ortaya koymuştur. İkinci ve Aybek (2010) öğretmen adaylarının empatik ve eleştirel düşünme eğilimlerini inceledikleri çalışmada eleştirel düşünme eğilimlerinin cinsiyet ve sınıf düzeyleri değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar göstermediğini ifade etmektedir. Korkmaz (2009)'ın çalışmasında öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile cinsiyet değişkeni arasında farklılık olup olmadığı incelenmiş ve sonuç olarak cinsiyet değişkeninin eleştirel düşünme üzerinde bir etkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Açışlı (2016)'nın çalışmasında öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile cinsiyet değişkeni arasında sadece eleştirel düşünmenin açık fikirlilik alt boyutunda erkek öğretmen adaylarının lehine anlamlı farklılık bulunmuş ve doğruyu arama, analitiklik, sistematiklik, kendine güven ve meraklılık alt boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunamadığı saptanmıştır. Ocak, Eymir ve Ocak

(2016)'ın çalışmalarında öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Ayrıca kendine güven alt boyutu dışında tüm alt boyutlarda ve eleştirel düşünme eğilimi düzeyi ortalamaları kız öğretmen adayları lehine yüksek bulunduğu ifade edilebilir. Beşoluk ve Önder (2010) araştırmalarında cinsiyete göre eleştirel düşünme eğilimi puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark tespit etmişler ve bu farklılığın kız öğrencilerin lehine olduğunu ortaya koymuşlardır.

4.1.2.Öğretmen Adaylarının Aile Gelir Düzeyleri ve Ebeveyn Eğitim Düzeyleri Değişkenlerine Göre Eleştirel Düşünme Eğilimi Düzeyleri

Aşağıdaki tablolarda (Tablo 13 ve Tablo 14) öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile aile gelir düzeyleri ve ebeveyn eğitim düzeyleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığı birlikte incelenmiştir.

Araştırmanın alt problemlerinden biri de öğretmen adaylarının ebeveyn eğitim düzeyleri ile eleştirel düşünme eğilimi düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığının ortaya çıkarılmasıdır. Bu amaçla aile gelir düzeyi ve ebeveyn eğitim düzeyi açısından öğretmen adaylarının ölçeğin tümünden ve alt boyutlarından elde ettikleri puanların aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimi Puanlarının Aile Gelir Düzeyleri ve Ebeveyn Eğitim Düzeylerine Göre Aritmetik Ortalamaları

Değişken	Ölçek	Kategori	Katılımcı Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Aile Gelir Düzeyi	Değer Boyutu	1000tl'den az	6	23,50	4,23
		1000-2000tl arası	34	25,21	3,92
		2000-3000tl arası	23	26,39	5,03
		3000-4000tl arası	27	25,11	3,47
		4000-5000tl arası	9	25,22	5,36
	Beceri Boyutu	5000tl'den fazla	17	26,41	5,41
		1000tl'den az	6	43,67	4,89
		1000-2000tl arası	34	42,35	5,62
		2000-3000tl arası	23	42,22	3,97
		3000-4000tl arası	27	41,11	4,68
		4000-5000tl arası	9	44,44	2,88

		5000tl'den fazla	17	44,65	4,68
		1000tl'den az	6	67,17	7,49
	Eleştirel	1000-2000tl arası	34	67,56	7,90
	Düşünme	2000-3000tl arası	23	68,61	6,49
	Eğilimi	3000-4000tl arası	27	66,22	6,24
		4000-5000tl arası	9	69,67	5,12
		5000tl'den fazla	17	71,06	8,48
		İlköğretim	37	24,95	4,16
	Değer Boyutu	Ortaöğretim	44	26,32	4,26
		Üniversite	39	25,15	4,61
		İlköğretim	37	41,81	4,82
Ebeveyn Eğitim Düzeyi	Beceri Boyutu	Ortaöğretim	44	42,18	5,28
		Üniversite	39	43,13	5,36
	Eleştirel	İlköğretim	37	66,76	6,56
	Düşünme	Ortaöğretim	44	68,50	7,54
	Eğilimi	Üniversite	39	68,28	8,02

Tablo 13'ten çıkarılan sonuçlara göre gelir düzeyi 5000 ₺'den fazla olan öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri diğer gelir düzeylerine sahip öğretmen adaylarına oranla daha yüksek çıkmıştır. Tablo incelendiğinde eleştirel düşünme eğilimi diğer gelir düzeylerine oranla düşük çıkan gruplar ise orta ve düşük gelir düzeyine sahip öğretmen adayları olduğu görülecektir. Tablo 13'te görüldüğü gibi ölçeğin alt boyutlarında ve tamamında ebeveyn eğitim düzeyi ortaöğretim ve üniversite olan grubun ortalamaları daha yüksektir.

Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile aile gelir düzeyleri ve ebeveyn eğitim düzeyleri arasındaki ortalamaların anlamlılığını belirlemek amacıyla varyans analizi (F Testi) yapılmış ve sonuçları Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimi Puanlarının Aile Gelir Düzeyleri ve Ebeveyn Eğitim Düzeylerine Göre Varyans Analizi (F Testi) Sonuçları

Değişken	Ölçek	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Değeri	Kareler Ortalaması	F değeri	P
Aile Gelir Düzeyi	Değer Boyutu	Gruplar arası	64,11	5	12,82	1,12	0,35
		Gruplar içi	2493,78	110	19,66		
		Toplam	2667,76	115			
	Beceri	Gruplar arası	173,98	5	34,79	1,54	0,19

	Boyutu	Gruplar içi	2493,78	110	100,49		
		Toplam	2667,76	115			
	Eleştirel	Gruplar arası	287,24	5	57,45		
	Düşünme	Gruplar içi	5640,30	110	51,28	1,12	0,35
	Eğilimi	Toplam	5927,54	115			
	Değer	Gruplar arası	45,45	2	22,73		
	Boyutu	Gruplar içi	2214,51	117	18,93	1,20	0,31
		Toplam	2259,97	119			
Ebeveyn	Beceri	Gruplar arası	35,55	2	17,77		
Eğitim	Boyutu	Gruplar içi	3126,58	117	26,72	0,67	0,52
Düzeyi		Toplam	3162,13	119			
	Eleştirel	Gruplar arası	69,88	2	34,94		
	Düşünme	Gruplar içi	6439,71	117	55,04	0,64	0,53
	Eğilimi	Toplam	6509,59	119			

Tablo 14'te öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi ortalamaları ile aile gelir düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans (F testi) analizinde ölçeğin tümünde ve alt boyutlarında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>,01$). Ancak geliri 5000 ₺'nin üstünde olan öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi aritmetik ortalamaları diğer gelir düzeylerine sahip öğretmen adaylarına oranla yüksektir. Yapılan varyans analizi sonucuna göre öğretmen adaylarının aile gelir düzeyi yüksek olanların eleştirel düşünme eğilimi ortalamalarının da yüksek çıkmasına rağmen yapılan varyans analizi sonucunda aile gelir düzeyleri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasında anlamlı farklılıklar olmadığı görülmektedir. Özdemir (2005)'in araştırma sonuçları da bu araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Yapılan araştırmalar gösteriyor ki öğretmen adaylarının aile gelir düzeyleri eleştirel düşünme eğilimi üzerinde anlamlı farklılaşma oluşturmamıştır.

Tablo 14'ten elde edilen sonuçlara bakıldığında ebeveyn eğitim düzeylerinin öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri açısından bir farklılık yaratmadığı görülmektedir ($p>0,01$). Günümüzde çalışan annelerin sayısının artmasıyla anne ve baba tarafından çocuğa ayrılan zaman neredeyse eşitlenmiş durumdadır. Ebeveynlerin yaşam standartlarını arttırmak için birlikte iş hayatına atılmaları çocuklarıyla geçirdikleri zamanı kısıtladığından ebeveyn eğitim düzeyinin eleştirel düşünme eğiliminde anlamlı farklılık oluşturmaması sonucunun çıkması da olası

görülmektedir. Ayrıca toplumumuzda aile gelirlerine göre daha iyi bir eğitim imkanı sunulduğu düşünüldüğünde böyle bir sonuç elde etmek şaşırtıcı bir durum olmuştur.

Doğru Oral (2018) ortaöğretim öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada eleştirel düşünme eğilimi ile anne ve baba eğitim düzeylerini ayrı olarak incelemiş ve her ikisinde de anlamlı farklılıklar bulamamıştır. Can ve Kaymakçı (2015)'nin ortaya koyduğu çalışmada bu çalışmayı destekler nitelikte olup öğretmen adaylarının ebeveyn eğitim düzeyleri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Şen (2009) de Türkçe öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının baba ve anne eğitim düzeyleri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasında anlamlı bir farklılığa ulaşamamıştır. Ekinci ve Aybek (2010)'in çalışmalarında da öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinde anne ve baba eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık bulunmadığı saptanmıştır.

4.2. Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Eğilimleri

Bu bölümde yaratıcı düşünme eğiliminin sınıf öğretmenliği birinci ve üçüncü sınıf öğretmen adaylarında ne düzeyde olduğu ve bu düzeyin sınıf düzeyi, cinsiyet, aile gelir düzeyi ve ebeveyn eğitim düzeyi değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği tablo ve açıklamalarla sunulmuştur.

Aşağıda Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi birinci ve üçüncü sınıfta öğrenim görmekte olan sınıf öğretmen adaylarının “Ne Kadar Yaratıcısınız?” ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapması hesaplanmış ve bu değerlere Tablo 15’te yer verilmiştir.

Tablo 15. Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Eğilimi Puanlarının Aritmetik Ortalamaları (N=121)

	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Yaratıcı Düşünme Eğilimi	45,21	10,07

Öğretmen adaylarının Yaratıcı Düşünme Ölçeğinin bütününden aldıkları puanların aritmetik ortalaması 45,21 ve standart sapması 10,07’dir. Bu değerler dikkate alındığında öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları aritmetik ortalama 40-64 aralığında olduğundan öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerinin ortanın

üzerinde yaratıcı seviyede olduğu söylenebilir. Bu durum gelecek neslin yetiştirilmesinde önemli rol oynayacak sınıf öğretmen adayları açısından iyi olarak nitelendirilmiştir. Geleceğimizi emanet edeceğimiz sınıf öğretmen adaylarının düşünme becerilerinin ortanın üzerinde yaratıcı olması gelecek neslinde yaratıcı düşünme becerilerine sahip birer birey olacaklarının ön koşulu sayılabilir.

4.2.1.Öğretmen Adaylarının Sınıf Düzeyi ve Cinsiyet Değişkenleri ile Yaratıcı Düşünme Eğilimleri

Öğretmen adaylarının sınıf düzeyleri ve cinsiyet değişkenlerine göre yaratıcı düşünme ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları hesaplanmış ve ortalamalar arası farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek için t testi yapılmıştır. Analize ait bulgular Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16. Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Eğilimi Puanlarının Sınıf Düzeyi ve Cinsiyet Değişkenine Göre Aritmetik Ortalamaları ve t Testi Sonuçları

Değişken	Kategori	Katılımcı Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	“t” değeri	P
Sınıf	1.sınıf	52	43,50	10,77	-1,63	0,11
Düzeyi	3.sınıf	69	46,49	9,38		
Cinsiyet	Kız	91	45,70	9,77	0,46	0,65
	Erkek	24	44,67	10,09		

Tablo 16 incelendiğinde öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme puanları ile sınıf düzeyi değişkenine bakıldığında üçüncü sınıfların birinci sınıflara göre, cinsiyet değişkenine bakıldığında ise kızların erkeklere göre aritmetik ortalamaları daha yüksek çıkmıştır. Ancak yaratıcı düşünme puanları ile sınıf değişkeni arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını ortaya koymak için yapılan bağımsız örneklemeler için t testinde, sınıf değişkeninin yaratıcı düşünme eğilimi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).Bireylerin birinci sınıftan üçüncü sınıf gelene kadar yaratıcı düşüncelerine katkıda bulunacak etkinliklerin yapılmaması ya da derslerin verilmemesi bireylerin yaratıcılık düzeyleri arasında bir farklılık göremememize sebep olmaktadır.

Türkmen (2014) eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme ve yaratıcılık düzeylerini karşılaştırdığı çalışmasında dördüncü sınıfta olan öğretmen adayları ile birinci sınıfta olan öğretmen adaylarının yaratıcılık puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu ve bu farkın birinci sınıf öğretmen adaylarının puan ortalamasından kaynaklandığını belirtmiştir.

Cinsiyet değişkeninden elde edilen bulgulara göre, kız öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları kız öğretmen adaylarından daha yüksek olmasına rağmen yapılan t testinde cinsiyet değişkeninin yaratıcı düşünme eğilimi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı gözlenmektedir ($p>0,05$). Gök ve Erdoğan (2011)'in sınıf öğretmeni adaylarına yönelik yaptığı çalışmada kız öğretmen adaylarının testten aldıkları puanların aritmetik ortalaması erkek öğretmen adaya oranla daha yüksek bulunmuş ve yapılan t testinde kız öğretmen adayları lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Gülel (2006) ise sunduğu çalışmada kız öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğunu tespit etmiş ve ortalamalar arasında .05 düzeyinde anlamlı farklılık bulmuştur. Bu durumda kız öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme düzeylerinin erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu ancak ortalamaya bağlı anlamlılığı test etmek için yapılan analizde cinsiyetler arası anlamlı farklılık olmadığı ya da çok az olduğu sunulan çalışmalarla da desteklenmektedir.

4.2.2.Öğretmen Adaylarının Aile Gelir Düzeyleri, Ebeveyn Eğitim Düzeyleri ve Eleştirel Düşünme Eğilimi Düzeyleri

Araştırmanın alt problemlerinden biri de öğretmen adaylarının aile gelirleri ve ebeveyn eğitim düzeyleri ile yaratıcı düşünme eğilimi düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığının ortaya çıkarılmasıdır. Bu amaçla aile gelir düzeyleri ve ebeveyn eğitim düzeylerine göre gruplandırılan öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17. Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Eğilimi Puanlarının Aile Gelirlerine ve Ebeveyn Eğitim Düzeylerine Göre Aritmetik Ortalamaları

Değişken	Kategori	Katılımcı Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Aile Gelir Düzeyi	1000tl'den az	6	47,17	7,31

	1000-2000tl arası	34	45,47	10,52
	2000-3000tl arası	23	44,96	10,02
	3000-4000tl arası	27	46,37	10,32
	4000-5000tl arası	9	46,33	9,79
	5000tl'den fazla	17	43,88	9,32
Ebeveyn Eğitim Düzeyi	İlköğretim	37	45,32	10,02
	Ortaöğretim	44	45,39	10,18
	Üniversite	39	45,62	9,29

Tablo 17'den elde edilen sonuçlara göre gelir düzeyi 1000₺'den az ve orta gelir düzeyine sahip öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyi diğer öğretmen adaylarına göre daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca ebeveyn eğitim düzeyi değişkenine bakıldığında gruplar arası puan farkı görülmemektedir.

Öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimleri ile aile gelir düzeyi ve ebeveyn eğitim düzeyi değişkenleri arasındaki anlamlılığı tespit etmek için varyans analizi (F Testi) yapılmış ve analize ait sonuçlar Tablo 18'de sunulmuştur.

Tablo 18. Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Eğilimi Puanlarının Aile Geliri ve Ebeveyn Eğitim Düzeylerine Göre Varyans Analizi(F Testi) Sonuçları

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Değeri	Kareler Ortalaması	F değeri	P
Aile Gelir Düzeyi	Gruplar arası	94,68	5	18,94	0,19	0,97
	Gruplar içi	11054,32	110	100,49		
	Toplam	11149,00	115			
Ebeveyn Eğitim Düzeyi	Gruplar arası	1,82	2	0,91	0,01	0,99
	Gruplar içi	11353,77	117	97,04		
	Toplam	11355,59	119			

Tablo 18'de görüldüğü gibi aile gelir düzeyi ve ebeveyn eğitim düzeyleri değişkenleri ile yaratıcı düşünme eğilimi puanları arasında anlamlı farklılıklar olmadığı anlaşılmaktadır ($p>0.01$). Toplumumuzda geliri yüksek olan ailelerin çocuklarına daha iyi eğitim imkanı sunduğu ve eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin hem ev içinde hem de okul hayatında çocuğuna destek olduğu düşünüldüğünde bu

iki değişkenin öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimleri üzerinde önemli faktörler olması gerekirken, karşıt bir veri elde etmek şaşırtıcı bir sonuç olmuştur.

Can Yaşar ve Aral (2011) yaptıkları çalışmada yaratıcı düşünme puanları ile ebeveyn eğitim düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar tespit etmiş ve ebeveyn eğitim düzeyi üniversite olan bireylerin yaratıcılık düzeylerinin diğer bireylere oranla daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

4.3.Öğretmen Adaylarının Eleştirel ve Yaratıcı Düşünme Eğilimlerinin Karşılaştırılması

Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme ve alt boyutları ile yaratıcı düşünme eğilimi puanlarına arasında bir ilişki olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Pearson Moment Çarpım Korelasyonu (Basit Doğrusal Korelasyon) aşağıda yer almaktadır.

Tablo 19. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme ve Alt Boyutları ile Yaratıcı Düşünme Eğilimi Puanlarına Ait Pearson Moment Çarpım Korelasyonu(Basit Doğrusal Korelasyon)

Ölçek	Değer Boyutu	Beceri Boyutu	Eleştirel Düşünme Eğilimi	Yaratıcı Düşünme Eğilimi
Değer Boyutu	1			
Beceri Boyutu	0,21*	1		
Eleştirel Düşünme Eğilimi	0,72**	0,82**	1	
Yaratıcı Düşünme Eğilimi	-0,09	0,26**	0,13	1

**p<0.01; *p<0.05

Korelasyon katsayısı ne kadar ± 1 'e yakınsa, aradaki ilişki o kadar fazla ya da güçlü demektir. Korelasyon katsayısının işareti de ilişkinin yönünü gösterir (Can, 2017). Tablo 19'da görüldüğü gibi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi ve alt boyutları ile yaratıcı düşünme eğilimi arasında bir ilişkinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan basit doğrusal korelasyon işlemi, eleştirel düşünme eğilimi ölçeğinin alt boyutlarından beceri boyutu ile yaratıcı düşünme eğilimi arasında, pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki olduğunu göstermektedir ($r=0,26$, $p<0.01$).

Buna göre yaratıcı düşünme ve eleştirel düşünme eğilimi beceri alt boyutu toplam puanları arasında pozitif bir ilişkinin bulunması, yaratıcı düşünme eğilimi puanlarının artması durumunda eleştirel düşünme eğilimi beceri boyutu puanlarının da artacağını söyleyebiliriz.

Toyran (2015) okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık ve eleştirel düşünme eğilimlerini incelediği çalışmada benzer sonuçlara ulaşmıştır: öğretmen adaylarının yaratıcılık ve eleştirel düşünme eğilimi puanları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki tespit etmekte, öğretmen adaylarının yaratıcılık puanları arttığında eleştirel düşünme eğilimi puanlarının da artacağını söylemektedir.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

BÖLÜM V

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak sonuçlara ve elde edilen sonuçlar dahilinde önerilere yer verilmiştir.

5.1.Sonuçlar

Bu araştırma, sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel ve yaratıcı düşünme eğilimlerinin belirlenmesi ve karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla öğretmen adaylarının eleştirel ve yaratıcı düşünme eğilimi düzeyleri belirlenmiştir. Ayrıca bu becerilerin; sınıf düzeyi, cinsiyet, aile gelir düzeyi ve ebeveyn eğitim düzeyi değişkenleriyle aralarında bir ilişki olup olmadığı incelenmiş ve son olarak eleştirel ve yaratıcı düşünme eğilimleri arasında bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Çalışmanın analizleri sonucunda elde edilen bulgulara ve alt problemlere ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

Yapılan çalışmada sınıf öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi ölçeğinin tamamından aldıkları puanlara göre eleştirel düşünme eğiliminin değer boyutunda orta seviyede, beceri boyutunda iyi seviyede ve eleştirel düşünme eğiliminin tamamında orta seviyede eleştirel düşünebildikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Birinci ve üçüncü sınıf öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri sınıf düzeyi değişkenine göre değişmemiştir. Bu durumda sınıf düzeyi değişkeni öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimine etki eden belirleyici bir faktör değildir.

Cinsiyet değişkenine göre erkek öğretmen adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği'nin tümünden ve alt boyutlarından aldıkları puanların ortalamaları kız öğretmen adaylarına oranla yüksek çıkmıştır. Ayrıca yapılan t testinde öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasında erkek öğretmen adayları lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Bu durum erkek öğretmen adaylarının kız öğretmen adaylarına göre eleştirel düşünme eğilimlerinin daha iyi olduğunu göstermektedir.

Sınıf öğretmen adaylarının aile gelir düzeyleri ile eleştirel düşünme eğilimleri

arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre aile gelir düzeylerinin eleştirel düşünme eğilimi üzerinde farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir.

Öğretmen adaylarının ebeveyn eğitim düzeyleri ile eleştirel düşünme eğilimi ve alt boyutları arasında anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu durumda eğitim durumu yüksek lisans ya da ilkokul olan ebeveynlerin eleştirel düşünme konusunda çocukları üzerinde bir etkiye sahip olmadıkları görülmektedir.

Sınıf öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimi puanları ile sınıf düzeyi değişkeni arasındaki anlamlılığa bakıldığında ise sınıf düzeyi değişkeninin yaratıcı düşünme üzerinde bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Elde edilen bu sonuç eleştirel düşünme eğilimi analizleriyle örtüşmektedir.

Cinsiyet değişkeninden elde edilen bulgulara göre kız öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme puan ortalamaları erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek çıkmış ancak yapılan t testinde cinsiyet değişkeninin yaratıcı düşünme eğilimi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı bu durumda erkek ve kız öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme düzeylerinin birbirine yakın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sınıf öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimi puanları ile aile gelir düzeyleri ve ebeveyn eğitim düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunamamıştır. Gelir düzeyleri ve ebeveyn eğitim düzeyleri toplumumuzda gelecek nesli yetiştirmek için birer ön koşul olarak görülmekteyken yapılan çalışmamızda her iki değişkeninde yaratıcı düşünme üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmeye beklenmeyen bir sonuç olmuştur.

Son olarak öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi ve alt boyutları ile yaratıcı düşünme eğilimi puanları arasında bir ilişkinin olup olmadığını ortaya koymak için basit doğrusal korelasyon işlemi yapılmıştır. Bu analize göre eleştirel düşünme eğilimi ölçeğinin alt boyutlarından beceri boyutu ile yaratıcı düşünme eğilimi arasında, pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Bu durumda eleştirel düşünme eğilimi alt boyutu beceri puanları arttığı takdirde yaratıcı düşünme eğilimi puanları da artacaktır. Diğer yandan eleştirel düşünmenin değer alt boyutu ve ölçeğin tamamından aldıkları puan ile yaratıcı düşünme eğilimi puanları

arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.2.Öneriler

Araştırmanın sonuçları dikkate alınarak aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

1. Araştırmalar daha geniş evrenlerde, bölümler arası veya üniversiteler arası karşılaştırmalarla yapılabilir,
2. Araştırmalar birbirinin tekrarı şeklinde değil, birbirinin eksiklerini giderecek şekilde planlanabilir ve uygulanabilir,
3. Araştırmalarda farklı veri toplama araçları da kullanılarak veriler desteklenebilir,
4. Araştırmalarda, bu araştırmada ele alınmayan değişkenleri ele alarak yeni bir çalışma ortaya koyulabilir,
5. Eğitim Fakültesi başta olmak üzere programlarda düşünme eğitimi üzerine bir ders yer almalı ve birinci sınıflardan itibaren uygulamaya konulabilir,
6. Düşünme ve düşünme becerileri/eğilimleri ile ilgili tüm çalışmalar incelenebilir ve alan yazına faydalı bilimsel veriler sunulacak şekilde kategorize edilebilir,
7. Bu çalışmada değişkenlerin birçoğunun eleştirel ve yaratıcı düşünme üzerinde bir etkisi görülmemiş ve ayrıca eleştirel ve yaratıcı düşünme arasında da bir ilişki tespit edilememiştir. Yapılacak olan çalışmalar tarafından bu durumun sebepleri daha ayrıntılı olarak ele alınabilir.

KAYNAKÇA

- Ab Kadir, M. A. (2007). Critical thinking: A family resemblance in conceptions. *Journal of Education and Human Development*, 1(2), 1-11.
- Acun, İ., Demir, M., & Göz, N. L. (2010). Öğretmen adaylarının vatandaşlık yeterlilikleri ile eleştirel düşünme becerileri arasındaki ilişki. *Journal of Social Studies Education Research*, 1(1), 107-123.
- Açıslı, S. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının öğrenme stilleri ile eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(1), 273-285.
- Addington, J. E. (1996). *%100 Düşünce Gücü*. Birol Çetinkaya (Çev.). İstanbul: Akaşa.
- Aktamış, H., & Ergin, Ö. (2006). *Fen eğitimi ve yaratıcılık*. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 20, 77-83.
- Akay, H. (2006). Problem Kurma Yaklaşımı ile Yapılan Matematik Öğretiminin Öğrencilerin Akademik Başarısı, Problem Çözme Becerisi ve Yaratıcılığı Üzerindeki Etkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aldan Karademir, Ç. (2013). Öğretmen Adaylarının Sorgulama Ve Eleştirel Düşünme Becerilerinin Öğretmen Öz Yeterlik Düzeyine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Alkın Şahin, S., & Tunca, N. (2015). Felsefe ve eleştirel düşünme. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 192-206.
- Allahverdi, K. (2009). John Dewey'de Eleştirel Düşünme Yaklaşımı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Allen, J. (2008). *Düşüncenin Gücü & Başarıya Giden Yol*. Zübeyde Abat (Çev.). İstanbul: Koridor.
- Arık, İ. A. (1990). *Yaratıcılık*. Kültür Bakanlığı. Ankara: Metropol.
- Aslan, E. (2001). Torrance Yaratıcı Düşünme Testi'nin Türkçe versiyonu. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 19-40.
- Bailin, S. (1999). The problem with Percy: Epistemology, understanding and critical thinking. *Informal Logic*, 19, 161-170.

- Bakaç, E., & Özen, R. (2016). Öğretmen adaylarının yaratıcılık algılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 6(12), 19-32.
- Balta, E. E. (2011). Waldmann Modeli İle Yapılan Metin Öğretiminin 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama, Eleştirel Düşünme ve Yaratıcı Düşünme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Bapoğlu, S. S. (2010). Üstün ve Normal Çocukların Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bartlett, S. F. (1958). *Thinking: An Experimental and Social Study*. London: Allenand Unwin.
- Beşoluk, Ş., & Önder, İ. (2010). Investigation of teacher candidates learning approaches, learning styles and critical thinking dispositions. *Elementary Education Online*, 9(2), 679–693.
- Beydoğan, H. Ö. (2003). Öğretim sürecinde düşünme becerilerinin geliştirilmesi. *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 159-167.
- Birişçi, S., & Karal, H. (2011). Öğretmen adaylarının bilgisayar destekli ortamda materyal tasarlarken işbirlikli çalışmalarının yaratıcı düşünme becerilerine etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 203-219.
- Bonk, C. J., & Smith, G. S. (1998). Alternative instructional strategies for creative and critical thinking in the accounting curriculum. *Journal of Accountin Education*, 16(2), 261-293.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Can, A. (2017). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, Ş., & Kaymakçı, G. (2015). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri. *NWSA-Education Sciences*, 10(2), 66-83.
- Can Yaşar, M., & Aral, N. (2010). Yaratıcı düşünme becerilerinde okul öncesi eğitimin etkisi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(2), 201-209.

- Can Yaşar, M., & Aral, N. (2011). Altı yaş çocuklarının yaratıcı düşünme becerilerine sosyo-ekonomik düzey ve anne baba öğrenim düzeyinin etkisinin incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(1), 137-145.
- Cottrell, S. (2011). *Critical Thinking Skills: Developing Effective Analysis and Argument*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Cüceloğlu, D. (1998a). *İyi Düşün Doğru Karar Ver*. (23.baskı). İstanbul: Sistem.
- Cüceloğlu, D. (1998b). *İçimizdeki Çocuk*. (19.baskı). İstanbul: Remzi.
- Çelebi Öncü, E. (Ed.) (2010). *Erken Çocukluk Döneminde Yaratıcılık ve Geliştirilmesi*. Ankara: Pegem.
- Çepni, S. (2014). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. (7. baskı). Trabzon: Celepler
- Çetingöz, D. (2002). Okulöncesi Eğitimi Öğretmenliği Öğrencilerinin Yaratıcı Düşünme Becerilerinin Gelişiminin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çetinkaya, Z. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının eleştirel düşünmeye ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 93-108.
- Çınar, D. (2007). İlköğretim Fen Eğitiminde Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımının Üst Düzey Düşünme Becerilerine ve Akademik Risk Alma Düzeyine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Çubukçu, Z. (2004). Öğretmen adaylarının düşünme stillerinin belirlenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 87-106.
- Dağlıoğlu H. E., & Çakır F. (2007). Erken çocukluk döneminde düşünme becerilerinden planlama ve derin düşünmenin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 33(144), 28- 35.
- Dam, G., & Volman, M. (2004). Critical thinking as a citizen ship competence: teaching strategies. *Learning and Instruction*, 14, 359-379.
- De Bono, E. (2014a). *Altı Şapkalı Düşünme Tekniği*. Ercan Tuzcular (Çev.). İstanbul: Remzi.

- De Bono, E. (2014b). *Altı Ayakkabılı Uygulama Tekniği*. İstanbul: Remzi.
- De Bono, E. (2011). *Kendine Düşünmeyi Öğret*. (3.baskı). Sebahattin Arbaş (Çev.). İstanbul: Remzi.
- De Bono, E. (1971). *Practical Thinking*. London: Bedford Square.
- De Bono, E. (2007). *6 Değer Madalyası*. Selen Y. Kölay (Çev.). İstanbul: Remzi.
- Demir, Ö., & Erginsoy Osmanoğlu, D. (2013). Lise öğrencilerinin düşünme stillerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 165-184.
- Demir, M. K. (2006). İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde eleştirel düşünme düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(3), 155-169.
- Demir, S. (2008). An Evaluation of Thinking Skills In Elt Coursebooks At Primary And Secondary Levels: Teachers Point Of View. Master of Arts, Çukurova University, Institute Of Social Sciences, Adana.
- Doğan, N. (2010). Yaratıcı Düşünme ve Yaratıcılık. Özcan Demirel (Ed.). *Eğitimde Yeni Yönelimler* içinde (s.167-192). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğru Oral, S. (2018). Ortaöğretim öğrencilerinin eleştirel düşünme becerileri düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Scientific Educational Studies*, 2(2), 174-189.
- Dönmez, B., & Kaya, F. (2016). Eleştirel Düşünme Motivasyonu Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13-2(25), 159-173.
- Duman, B. (2007). *Neden Beyin Temelli Öğrenme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dutoğlu, G., & Tuncel, M. (2008). Aday öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimleri ile duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişki. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 11-32.
- Ekinci, Ö., & Aybek, B. (2010). Analysis of the empathy and the critical thinking disposition of the teacher candidates. *Elementary Education Online*, 9(2), 816-827.
- Emir, S., & Bahar, M. (2003). Yaratıcılıkla ilgili öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (1), 91-110.

- Emir, S. (2012). Eğitim Fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12-1(17), 34-57.
- Enger, S. K., & Yager, R. E. (Eds.). (1998). *The Iowa Assessment Handbook*. Iowa: University of Iowa.
- Ennis, R. H. (1993). Critical thinking assessment. *Theory into Practice*, 32(3), 179–186.
- Ezmeci, F., & Akman, B. (2016). Erken çocukluk döneminde düşünme becerileri reggio emilia yaklaşımı ve high/scope programı. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 1-13.
- Facione, P. A. (1990). *Critical Thinking: A statement of expert consensus for purposes of educational assessment and instruction. The Delphi Report*. Millbrae, CA: California Academic Press.
- Florea, N. M., & Hurjui, E. (2015). Critical thinking in elementary school children. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 180, 565 – 572.
- Gardner, H. (1993). *Creating Minds. : An Anatomy of Creativity Seen Through the Lives of Freud, Einstein, Picasso, Stravinsky, Eliot, Graham and Ghandi*. New York: Basic Books.
- Gök, B., & Erdoğan, T. (2011). The investigation of the creative thinking levels and the critical thinking disposition of pre-service elementary teachers. *Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences*, 44(2), 29-51.
- Gülel, G. (2006). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yaratıcılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Güleryüz, H. (2001). *Eğitim Programlarının Dili ve Yaratıcı Öğrenme*. (1.baskı). Ankara: Pegem.
- Gürdoğan Bayır, Ö. (2010). Sosyal Bilgiler Dersinde Güncel Olaylardan Yararlanmanın Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerilerine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Güven, M., & Kürüm, D. (2008). The relationship between teacher candidates learning styles and critical thinking dispositions. *Elementary Education Online*, 7(1), 53-70.

- Hamurcu, H., Özyılmaz Akamca, G., & Günay, Y. (2005). Sınıf öğretmenliği ve fen bilgisi eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin eleştirel düşünme ile ilgili görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 12-25.
- Hodgdon, D. G. (1996). *Critical Thinking: A Voyage of The Imagination*. Dissertation Abstracts International, 57(04A).
- Iliman Püsküllüoğlu, E., & Altınkurt, Y. (2018). Öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimleri ile örgütsel muhalefet davranışları arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(4), 897-914.
- İşleyen, T., & Küçük, B. (2013). Öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 199-208.
- Kaloç, R. (2005). Orta Öğretim Kurumu Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Becerileri ve Eleştirel Düşünme Becerilerini Etkileyen Etmenler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğiti Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kanlı, E. (2017). Üstün yetenekli öğrencilerin bilimsel yaratıcılık düzeyleri, cinsiyet ve bilimsel tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Elementary Education Online*, 16(4), 1792-1802.
- Karaduman, G. B., & Yıldırım, E. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme becerisi hakkındaki görüşlerine ait nitel bir çalışma. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 4(2), 51-63.
- Karadüz, A. (2010). Dil becerileri ve eleştirel düşünme. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkishor Turkic*, 5(3), 1566-1593.
- Karalı, Y. (2012). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimleri (İnönü Üniversitesi Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Malatya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Karacaklıoğlu, N., Saracaloğlu, A. S., & Yılmaz Özelçi, S. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının okuma stratejileri, eleştirel düşünme tutumları ve üst bilişsel yeterlilikleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 207-221.
- Kaufman, J. C., & Beghetto, R. A. (2009). Beyond big and little: the four c model of creativity. *Review of General Psychology*, 13(1), 1-12.

- Koçak, B., Kurtlu, Y., Ulaş, H., & Epçaçan, C. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri ve okumaya yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Ekev Akademi Dergisi*, 61, 211-228.
- Koray, Ö. (2004). Fen eğitiminde yaratıcı düşünmeye dayalı öğrenmenin öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 40, 580-599.
- Korkmaz, Ö. (2009). Eğitim fakültelerinin öğrencilerin eleştirel düşünme eğilim ve düzeylerine etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(4), 879-902.
- Koyuncu Şahin, M., & Akman, B. (2018). Erken çocukluk döneminde düşünme becerilerinin gelişimi. *Milli Eğitim*, 218, 5-20.
- Köse, E., Çelik Ercoşkun, N., & Balcı, A. (2016). Okul öncesi ve sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 153-170.
- Kurnaz, A. (2013). *Eleştirel Düşünme Öğretimi Etkinlikleri*. (2.baskı). Konya: Eğitim.
- Kurt, A. A., & Kürüm, D. (2010). Medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme arasındaki ilişki: Kavramsal bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 20-34.
- May, R. (2010). *Yaratma Cesareti*. Alper Oysal (Çev.). İstanbul: Metis.
- MEB. (1973). Milli Eğitim Temel Kanunu. 12(14574). 5101-5113.
- Mutlu, E., & Aktan, E. (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin düşünme eğitimi ile ilgili tutumlarının incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(4), 799-830.
- Nosich, G. M. (2012). *Learning to Think Things Through. A guide to critical thinking across the curriculum*. NJ: Pearson Prentice Hall.
- Nosich, G. M. (2015). *Eleştirel Düşünme ve Disiplinler arası: Eleştirel Düşünme Rehberi*. Birsal Aybek (Çev.). Ankara: Anı.
- Numanoğlu, G. (1999). Bilgi toplumu – Eğitim - Yeni kimlikler-II Bilgi toplumu ve eğitimde yeni kimlikler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32(1), 341-350.
- Ocak, G., Eymir, E., & Ocak, İ. (2016). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 63-91.

- Oech, R. V. (2009). *Beyninizi Kamçulayın: Nasıl Daha Yaratıcı Olursunuz*. Engin Karadeniz (Çev.). İstanbul: Koridor.
- Oliver, H., & Utermohlen, R. (1995). An innovative teaching strategy: Using critical thinking to give students a guide to the future. Holly Springs, MI: Rust College.
- Özdemir, S., & Yalın, H. İ. (2007). Web tabanlı asenkron öğrenme ortamında bireysel ve işbirlikli problem temelli öğrenmenin eleştirel düşünme becerilerine etkileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 79-94.
- Özdemir, S. M. (2005). Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-17.
- Özdemir, Y., Buyruk, H., & Güngör, S. (2018). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi ile liderlik yönelimleri arasındaki ilişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 548-571.
- Özdemir, D. (2006). Sosyal Bilgiler Dersinin Düşünme Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Özden, Y. (2011). *Öğrenme ve Öğretme*. (11.baskı). Ankara: Pegem.
- Özerbaş, M. A. (2011). Yaratıcı düşünme öğrenme ortamının akademik başarı ve bilgilerin kalıcılığa etkisi. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 675-705.
- Paul, R. (2005). The state of critical thinking today. *New Directions For Community Colleges*, 130, 27-38.
- Rawlinson, J. G. (1995). *Yaratıcı Düşünme ve Beyin Fırtınası*. Osman Değirmen (Çev.). İstanbul: Rota.
- Robinson, K. (2003). *Yaratıcılık: Aklın Sınırlarını Aşmak*. Nihal Geyran Koldaş (Çev.). İstanbul: Kitap.
- Sağlam, A. Ç., & Büyükuysal, E. (2013). Critical thinking levels of senior students at education faculties and their views on obstacles to critical thinking. *International Journal of Human Sciences*, 10(1), 258-278.
- Schoen, L., & Fusarelli, L. D. (2008). Innovation, NCLB, and the fear factor: the challenge of leading 21st-century schools in an era of account ability. *Educational Policy*, 22(1), 181-203.

- Seferoğlu, S. S., & Akbıyık, C. (2006). Eleştirel düşünme ve öğretimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 193-200.
- Semerci, N. (1999). Öğretmenin görevi: Düşünmeyi geliştirmek. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 209-216.
- Semerci, Ç. (2003). Eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 28(127), 64-70.
- Susar Kırmızı, F., Fenli, A., & Kasap, D. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile okuma alışkanlıklarına yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3(1), 354-367.
- Şen, Ü. (2009). Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 1(2), 69-89.
- Şenşekerci, E., & Bilgin, A. (2008). Eleştirel düşünme ve öğretimi. *U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 15-43.
- Taşçı, S. (2005). Hemşirelikte problem çözme süreci. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14, 73-78.
- Temizkan, M. (2011). Türkçe öğretiminde yaratıcı düşünmeyi geliştirme bakımından Nasreddin Hoca fıkraları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 195-223.
- Tok, E., & Sevinç, M. (2010). Düşünme becerileri eğitiminin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerine etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 67-82.
- Toyran, G. (2015). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Düzeylerinin Ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Turan, H. (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Yapılandırmacı Özellikleri İle Yaratıcı Düşünme, Problem Çözme Becerileri Ve Eleştirel Düşünme Eğilimleri Arasındaki Açıklayıcı İlişkiler Örüntüsü. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Tümkiye, S. (2011). Fen bilimleri öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve öğrenme stillerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 215-234.
- Türkmen, N. (2014). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Yaratıcılık Düzeylerinin Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Uluyol, Ç., & Güyer, T. (2014). The effect of face to face interaction on critical thinking skills in web supported case-based learning. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 10(4), 918-941.
- Ülger, K. (2014). Öğrencilerin yaratıcı düşünme gelişimlerinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 39(175), 275-284.
- Ürkmek, İ. (2006). *Düşünmeyi Öğrenmek Öğrenmeyi Düşünmek*. Yener Turan (Ed.). İstanbul: Hayat.
- Üstündağ, T. (2011). *Yaratıcılığa Yolculuk*. (5.baskı). Ankara: Pegem.
- Vural, B. (2005). *Öğrenci Merkezli Eğitim ve Çoklu Zeka*. Rahime Demir (Ed.). İstanbul: Hayat.
- Yaman, S., & Yalçın, N. (2005). Fen bilgisi öğretiminde probleme dayalı öğrenme yaklaşımının yaratıcı düşünme becerisine etkisi. *İlköğretim-Online*, 4(1), 42-52.
- Yaprakdal, A. B. (2013). Öğrenme Nesneleri Tasarımının Öğretmen Adaylarının Eleştirel, Yaratıcı Düşünme ve Bilimsel Süreç Becerilerine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yavuz (Yavuzer), H. S. (1994). *Yaratıcılık*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Yenen, İ. (2015). Sosyal Kuram ve din bağlamında İslam'a göre insanın temel özellikleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37), 650-658.
- Yenilmez, K., & Yolcu, B. (2007). Öğretmen davranışlarının yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkısı. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 95-105.
- Yeşilpınar, M., & Doğanay, A. (2014). Sınıf öğretmenleri ve öğretmen adaylarının eleştirel düşünmenin öğretimine yönelik öz-yeterlik algıları. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(2), 57-82.

- Yıldırım, H. İ., & Şensoy, Ö. (2017). Fen bilgisi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(2), 611-648.
- Yıldırım, E. (2007). Bilgi çağında yaratıcılığın ve yaratıcılığı yönetmenin önemi. *Selçuk Üniversitesi Karaman İ. İ. B. F. Dergisi*, 12, 109-120.
- Yılmaz Özelçi, S. (2012). Eleştirel Düşünme Tutumunu Etkileyen Faktörler: Sınıf Öğretmeni Adayları Üzerine Bir Çalışma. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Yılmaz, B. (2017). Sınıf Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme ve Yanal Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Yüksel, N. S., Sarı Uzun, M., & Dost, Ş. (2013). Matematik öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı(1), 393-403.

Türk Dil Kurumu (2019).
http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c50a9c6380895.92314307internet adresinden 29.01.2019 tarihinde edinilmiştir.

EKLER

EK-1

ELEŞTİREL DÜŞÜNME EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ								
Değerli öğretmen adayları, Bu ölçek Prof. Dr. Nevzat BATTAL ve Yalçın KARALI tarafından yükseköğretimin amaçlarından birisi olan eleştirel düşünmeyi kazandırmada fakültede aldığınız eğitimin ne derecede etkili olduğunu belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Lütfen aşağıdaki maddelere ne derecede katıldığınızı işaretleyiniz.								
		Anne-babanızın öğrenim düzeyi		Ailenizin aylık geliri	Katılma dereceniz			
Sınıf:	Baba	Anne	☐ 1000 TL'den az ☐ 1000-2000 TL arası ☐ 2000-3000 TL arası ☐ 3000-4000 TL arası ☐ 4000-5000 TL arası ☐ 5000 TL'den fazla	Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çoğunlukla	Tamamen
Program:	☐ okur-yazar değil ☐ İlköğretim ☐ Ortaöğretim ☐ Üniversite ☐ Lisansüstü	☐ okur-yazar değil ☐ İlköğretim ☐ Ortaöğretim ☐ Üniversite ☐ Lisansüstü						
Geldiği Şehir:	Cinsiyet:	Öğretim türü						
	☐ kadın ☐ erkek	☐ normal öğretim ☐ ikinci öğretim						
1	Bir görüşü inançlarıma dayandıramıyorsam dikkate almam							
2	Değerlendirmelerimde evrensel kanıtlar kullanmaya özen gösteririm							
3	Hemfikir olmadığım kişileri dinlerken rahatsız olurum							
4	Problemlere alternatif çözümler üretemem							
5	Diğer kişilerin bakış açılarını keşfetmeye çalışırım							
6	Bilgi kaynağının güvenilirliğini sorgularım							
7	Başkalarının görüşleri en az benim görüşlerim kadar değerlidir							
8	Fikir değişikliklerini değişiklik olarak algılarıam							
9	Okuduğum bir metindeki çelişkileri fark edebilirim							
10	Problemlere farklı çözüm yolları geliştirebilirim							
11	Toplumsal sorunlara duyarlı olduğumu düşünüyorum							
12	İddialarımmın kanıtlanabilir olmasına dikkat ederim							
13	Hakkımda yapılan eleştirilere hoşgörü gösteremem							
14	Kendi değerlerimi ve inançlarıımı tartışma konusu yapmam							
15	Sorunların çözümünde inançlarım akıl yürütmeden daha belirleyicidir							

16	Öznel iddialarla nesnel gerçekleri birbirinden ayırt edemem					
17	Görüşlerdeki önyargıları fark edebilirim					
18	Yeni deneyimlerim aksini ortaya koyarsa önceki yargılarımı değiştirmeye					
19	Farklı düşüncelere sahip insanların tartışması zaman kaybıdır					
20	Karmaşık problemlerde kendime özgü çözüm yollarım vardır					
21	Olayları neden sonuç bağlamında değerlendiririm					

EK-2

YARATICI DÜŞÜNME ÖLÇEĞİ		KATILYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM
<p>Değerli Öğretmen Adayları, Hayri Akay (2006) tarafından Türkçeye yeniden uyarlanıp güvenilirlik - geçerliliği yapılan ve orijinali Whetton ve Cameron (2002) tarafından How Creative Are You? (Ne Kadar Yaratıcısınız?) başlığıyla yayımlanmış aşağıdaki ölçek, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yaratıcılıklarını ölçmeye yarayan bir ölçektir.</p> <p>Ne kadar yaratıcısınız? Aşağıdaki ölçek sahip olduğunuz kişisel özellikler, tutumlar, değerler, güdüler ve ilgileri karakterize etmektedir. Ayrıca yüksek yaratıcı kişiliğinizi belirlemenize yardımcı olacaktır. Bu seçeneklerin doğru veya yanlış cevabı yoktur. Her bir ifade için size en yakın seçeneği (X) işaretleyiniz.</p>				
1	Belirli bir problemi çözerken her zaman doğru işlemleri takip ettiğim konusunda büyük ölçüde emin olarak çalışırım.			
2	Cevabını alamayacağımı düşündüğüm soruları sormak zaman kaybıdır.			
3	Bir problemi çözerken bir işe yoğunlaşmam diğer insanların çoğundan daha düşük düzeydedir.			
4	Problem çözmek için adım adım mantıklı basamakların en iyi yöntem olduğuna inanırım.			
5	Grup çalışmalarında bazen fikrimi sesli söyleyerek diğerlerinin sözünü keserim.			
6	Zamanımın çoğunu başkalarının benim hakkımdaki düşünceleri düşünerek harcarım.			
7	Benim için doğru olduğuna inandığım şeyleri yapmak, başkalarının onayını kazanmaya çalışmaktan çok daha önemlidir.			
8	Olaylar karşısında kararsız görünen insanlara karşı saygımı yitiririm.			
9	Diğer insanlardan daha çok ilgilendiğim ve heyecan duyduğum şeylere gereksinim duyarım.			
10	İçimden geçenleri nasıl kontrol altında tutacağımı bilirim.			
11	Zamanımın çoğunu zor problemlerle uğraşarak geçirebilirim.			
12	Bazen aşırı istekli olurum.			
13	En iyi fikirlerimi özellikle belirli bir şeyle meşgul olmadığım zaman üretirim.			
14	Bir sorunun çözümüne yaklaştığım zaman, sezgilerime ve “doğruluk” veya “yanlışlık” hislerime güvenirim.			
15	Problem çözümünde; problemi analiz ederken hızlı, topladığım bilgileri sentez ederken daha yavaş çalışırım.			
16	Bazen kuralları ihlal ettiğim ve gerektiği gibi davranmadığım için eleştirilirim.			
17	Koleksiyon hobisini severim.			
18	Hayal alemine dalmak çok önemli projelerimin ortaya çıkmasına neden olur.			
19	Gerçekçi ve tarafsız insanları severim.			
20	Eğer şimdiki mesleğim dışında iki tür meslekten birisini seçmek durumunda olsaydım, kâşif yerine tıp doktoru olmayı tercih ederdim.			
21	Benimle aynı sosyal sınıf ve meslek grubundan olan insanlarla daha kolay anlaşabilirim.			
22	İleri düzeyde estetik duyarlılığa sahibim.			
23	Hayatımı yüksek statü ve güç elde etmek için sürdürürüm.			
24	Kararlarının çoğundan emin olan insanları severim.			

25	Sorunların başarılı şekilde çözülmesinde ilhamın rolü yoktur.			
26	Bir tartışmada, görüşümün bir bölümünden vazgeçmek zorunda kalsam da en büyük zevkim hemfikir olmadığım insanla arkadaşlık kurmaktır.			
27	İnsanlara kabul ettirmek, yeni fikirler üretmek oldukça ilgimi çeker.			
28	Derin düşünmek için bir günümü yalnız başıma geçirmekten hoşlanırım.			
29	Kendimi yetersiz hissettiğim işlerden kaçınmaya çalışırım.			
30	Bir bilgiyi değerlendirirken, bilginin kaynağı içeriğinden daha önemlidir.			
31	Belirsiz ve tahmin edilemeyen durumlardan hoşlanmam.			
32	“Önce iş sonra memnuniyet” kuralını uygulayan insanları severim.			
33	Bence başkalarına gösterdiği saygıdan çok, insanın kendine olan saygısı önemlidir.			
34	Mükemmel olmak için uğraşan insanların çok zeki olmadığını düşünürüm.			
35	Grup halinde çalışmayı, tek başına çalışmaya tercih ederim.			
36	Başkalarını etkilemem gereken işleri severim.			
37	Yaşamımda karşılaştığım çoğu problem doğru veya yanlış çözümü olmayan sorunlardır.			
38	Her şey için bir yere sahip olmak ve her şeyin yerinde olması benim için önemlidir.			
39	Tuhaf ve sıra dışı kelimeler kullanan yazarlar sadece gösteriş meraklısıdır.			

40	Aşağıdaki kelimeler insanları tanımlamak için kullanılan bir listedir. Sizi en iyi tanımlayan 10 kelimeyi işaretleyerek seçiniz.				
No	Seçenekler	X	No	Seçenekler	X
1	Enerjik		28	Uyanık	
2	İkna edici		29	Tuhaf	
3	Dikkatli		30	Düzenli	
4	Revaçta olan		31	Duygusuz	
5	Özgüveni olan		32	Mantıklı düşünen	
6	Sebatlı		33	Anlayışlı	
7	Orijinal		34	Dinamik	
8	Tedbirli		35	Kendini isteyen	
9	Prensipli		36	Nezaketli	
10	Becerikli		37	Cesur	
11	Bencil		38	Verimli	
12	Bağımsız		39	Yardımsever	
13	Sert		40	Sezgili	
14	Kehanet sahibi		41	Hızlı	
15	Resmi		42	İyi huylu	
16	Gayri resmi		43	Esaslı	
17	Kendini işine adanmış		44	Düşüncesiz	
18	İleri görüşlü		45	Kararlı	
19	Gerçeklere dayanan		46	Gerçekçi	
20	Açık fikirli		47	Alçakgönüllü	
21	Çok anlayışlı		48	İstekli	
22	Utangaç		49	Dalgın	
23	Tutkulu		50	Esnek	
24	Yenilikçi		51	Girişken	
25	Dengeli		52	Sevilen	
26	Meraklı		53	Huzursuz	
27	Pratik		54	Çekingen	

EK-3

Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği İzin Talebi

Gelen Kutusu

Ümmügülsüm Bı... 26.02.2018

Alıcılar: nbattal51@gmail.c... ▾

Merhaba Nevzat hocam,

Ben Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Ümmügülsüm Bıyıklı. Yüksek Lisans öğrencilerinizden Yalçın Karalı ile yaptığınız tez çalışmasında geliştirmiş olduğunuz "Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği" ni tez çalışmamda kullanmak için izninizi talep ediyorum.

Saygılarımı sunar, iyi çalışmalar dilerim.

--

Ümmügülsüm Bıyıklı
Giresun Üniversitesi
Sınıf Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

Nevzat Battal 26.02.2018

Alıcılar: ben ▾

Sevgili Ümmügülsüm,
Eleştirel düşünme ölçeğini kullanabilirsin. Başarılar dilerim.
Prof. Dr. Nevzat BATTAL

iPhone'umdan gönderildi

ÖZGEÇMİŞ

1995 - İstanbul/Esenler’de doğdu

2013 - Esenler Çok Programlı Lise Mezun Oldu

2017 - Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Eğitimi Bilim Dalından Mezun Oldu

2017 - Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programına Başladı

2019 - Kayseri/Şehit Fahrettin Livçalkan Sancaktepe İlkokulunda Sınıf Öğretmenliği (ücretli)

ÇALIŞMALARI

1. Ültay Eser, Bıyıklı Ümmügülsüm, Sungur Türkan, Topkara İbrahim & Açıci Nilgün, (2019). Fen Bilimleri Dersi Kapsamında Teknoloji Uygulamaları ve Tasarımına İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşlerinin Karşılaştırılması. International Journal Of Social, Humanities And Administrative Sciences, 5(15). (Makale)
2. Ültay Eser, Bıyıklı Ümmügülsüm, Sungur Türkan, Topkara İbrahim & Açıci Nilgün, (2018). Fen Bilimleri Dersi Kapsamında Teknoloji Uygulamaları ve Tasarımına İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşlerinin Karşılaştırılması. I.Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi. (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)
3. Ültay Eser, Sungur Türkan, Açıci Nilgün, Köse Hamide & Bıyıklı Ümmügülsüm, (2018). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Çevre Kirliliği Kavramına Yönelik Metaforik Algıları. 27.Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi. (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)
4. Ültay Eser, Ültay Neslihan & Bıyıklı Ümmügülsüm, (2018). Sınıf Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimlerini İnceleyen Çalışmalara Ait İçerik

Analizi. Uluslararası Öğrenme, Öğretim Ve Eğitim Araştırmaları Kongresi.
(Özet Bildiri/Sözlü Sunum)

5. Ültay Neslihan & Bıyıklı Ümmügülsüm, (2018). Son Yıllarda Türkiye’de Fen Eğitiminde Yapılmış Deneysel Çalışmalara Bir Bakış. Uluslararası Öğrenme, Öğretim ve Eğitim Araştırmaları Kongresi. (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)

İLETİŞİM BİLGİLERİ

E posta: ugulsumbiyikli@gmail.com

Tel: 531 510 45 65